

WIJ

LATEN

VAN

JE

HOREN

de Kinderombudsman

JAARVERSLAG 2012

Disclaimer:

De in dit jaarverslag voorkomende verhalen van kinderen zijn gebaseerd op casuïstiek zoals die bij de Kinderombudsman voorkomt. De verhalen zijn niet een op een te herleiden tot een bepaalde casus of persoon. De rapporten zijn geanonimiseerd en de namen gefingeerd.

Onze handelingen maken of breken ons,
we zijn de kinderen van onze daden. [Victor Hugo](#)

de Kinderombudsman.
wij laten van je horen

de Kinderombudsman
JAARVERSLAG 2012

inhoud

Voorwoord	9
Inleiding	10
Hoofdstuk 1: De rechten van het kind in individuele gevallen	14
1.1 Wat is ombudswerk?	14
1.2 Onderwerpen waarover contact werd opgenomen	15
1.2.1 Contacten over jeugdzorg	15
1.2.2 Contacten over onderwijs	15
1.2.3 Contacten over omgang na echtscheiding	18
1.2.4 Contacten over vreemdelingenrecht	18
1.2.5 Contacten over gezondheidszorg	20
1.3 Contacten die hebben geleid tot een onderzoek of speciale interventie	20
1.3.1 Rapport 'Vervoer Dienst Vervoer en Ondersteuning'	20
1.3.2 Rapport 'Minderjarige arrestanten in politiecellen'	20
1.3.3 Rapport 'Klacht over de hoofdofficier van justitie te Middelburg'	20
1.3.4 Rapport 'Klacht over de Immigratie- en Naturalisatiedienst uit Hoofddorp en de Vreemdelingenpolitie Kennemerland'	20
1.3.5 Rapport 'Klacht politiekorps Amsterdam-Amstelland en het arrondissementsparket Amsterdam'	21
1.3.6 Briefrapport na uithuisplaatsing	21
1.3.7 Briefrapport na klacht over de douane	22
1.3.8 Klacht stages illegale kinderen	22

1.3.9	Onderzoek naar IND bij gezinshereniging	22
1.3.10	Bemiddeling bij dreigende uithuisplaatsing	23
1.4	Cijfers	24
Hoofdstuk 2: Aanpak van structurele kinderrechtenschendingen		26
2.1	Jeugdzorg	26
2.1.1	Advies jeugdwet	26
2.1.2	Rapport 'De ondertoezichtstelling bij omgangsproblemen'	30
2.1.3	Brief over islamitische internaten	30
2.2	Rapport 'Bijzondere curator, een lot uit de loterij'	30
2.3	Onderzoek naar recht op onderwijs	31
2.4	Advies adolescentenstrafrecht	32
2.5	Vreemdelingenkinderen	32
2.5.1	Rapport 'Wachten op je toekomst'	32
2.5.2	Advies over beleid alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's)	36
2.5.3	Onderzoek gezinshereniging	36
2.6	Kindermishandeling	37
2.7	Kind & internet	39
Hoofdstuk 3: Kinderrechtenmonitor		40
Hoofdstuk 4: Communicatie		44
Hoofdstuk 5: Bedrijfsvoering		46
Bijlagen		48
Lezingen en speeches		49

Voorwoord

U hebt hier het jaarverslag in handen van het eerste volledige kalenderjaar van de Kinderombudsman. Voor mij en mijn team is 2012 een bijzonder intensief jaar geweest. Steeds meer kinderen, ouders en ook professionals zijn hun verhalen met ons gaan delen. Heel vaak zijn dit schrijnende verhalen. Mijn afdeling ombudswerk is inmiddels een soort maatschappelijke thermometer van wat zich afspeelt op het gebied van kinderrechten en de schendingen daarvan.

Voor mij persoonlijk waren kindermishandeling, de positie van vreemdelingenkinderen en de decentralisatie van de jeugdzorg onderwerpen die er in 2012 echt uit sprongen. De omvang van kindermishandeling in Nederland vind ik ongelooflijk. Jaarlijks zijn maar liefst 118.000 kinderen slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing en misbruik. De regering heeft besloten een Taskforce Kindermishandeling in het leven te roepen en die zal ik goed volgen.

Voor de vreemdelingenkinderen die dankzij het kinderpardon in Nederland mogen blijven ben ik natuurlijk heel blij. Het is bijna niet voor te stellen dat je jaren in onzekerheid moet leven over je toekomst. Een betere en snellere asielprocedure is echt nodig. Ik maak me daarnaast zorgen om de moeizame hereniging van kinderen uit het buitenland met hun ouders in Nederland. Veel aanvragen worden afgewezen terwijl ieder kind het recht heeft op te groeien bij zijn ouders.

De decentralisatie van de jeugdzorg zorgt ervoor dat de zorg en bescherming die een kind nodig heeft, dicht bij huis kan worden georganiseerd. Dat is goed. Toch heb ik me afgelopen jaar kritisch opgesteld ten opzichte van de concept Jeugdwet. Een van mijn punten van kritiek is dat het wettelijk recht op zorg voor kinderen vervalt. Gemeenten moeten de toegang en kwaliteit van zorg voor kinderen kunnen borgen. Het kan niet zo zijn dat er verschil is, of je nu woont in Groningen of in Maastricht. De concept Jeugdwet zal ik ook komend jaar nauwgezet volgen.

Het is na bijna twee jaar heel mooi om te zien dat onderwerpen waarvoor wij aandacht vragen en adviezen die wij uitbrengen zoveel teweegbrengen. Ze doen breed maatschappelijk veel stof opwaaien. Maar ik merk ook dat de Tweede Kamer de adviezen meeneemt en steeds vaker rekening houdt met kinderrechten en met het Kinderrechtenverdrag.

Echt trots ben ik op de eerste Kinderrechtenmonitor die we hebben gepresenteerd. Dat is een uniek stuk, een kompas voor onze prioriteiten. Het was pionieren om met de Universiteit van Leiden en het Sociaal Cultureel Planbureau die monitor samen te stellen. Met de hoofdzorgen daaruit zijn we al druk bezig. In 2013 staan nieuwe moeilijke onderwerpen op mijn agenda, zoals het armoedevraagstuk en het leerrecht van kinderen die thuiszitten.

Wij gaan door. Ik blijf me onverminderd inzetten voor de naleving van de rechten van alle kinderen in Nederland.

A handwritten signature in blue ink, which appears to be 'M. Dullaert'. The signature is fluid and cursive, written over a light blue background that matches the text above it.

Marc Dullaert
de **Kinderombudsman**

Inleiding

De Kinderombudsman komt op voor de rechten van kinderen en jongeren. Dat blijkt helaas ook anno 2012 nodig te zijn in ons land. Met de meeste kinderen in Nederland gaat het erg goed. Ze groeien op in een liefdevol gezin, gaan naar school en beschikken over alle middelen om hun leven aangenaam te maken. Nederland staat nog steeds bovenaan de lijst van landen waar kinderen zich gelukkig voelen. Toch gaat het ook hier niet met alle kinderen goed. Er zijn kinderen die in de knel komen, doordat bijvoorbeeld hun ouders gaan scheiden, ze als vluchteling in de asielprocedure zitten of doordat ze in armoede leven en niet mee kunnen komen in de samenleving. De Kinderombudsman houdt in de gaten of de rechten van kinderen niet worden geschonden, waarbij hij extra aandacht schenkt aan die kinderen in moeilijke situaties. Als hij merkt dat hun rechten worden geschonden, trekt hij aan de bel. De rechten van kinderen en jongeren staan beschreven in het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK).

Het instituut Kinderombudsman bestaat bijna twee jaar. In 2012 heeft het bureau 1063 nieuwe klachten, signalen en vragen ontvangen van kinderen, jongeren en volwassenen over (mogelijke) kinderrechtenschendingen. De aard van de meldingen en de ernst en diversiteit van de klachten maken duidelijk hoeveel kinderen en jongeren in de knel zitten.

De Kinderombudsman vult zijn taak op verschillende manieren in. Hij neemt individuele klachten en meldingen aan, maar stelt ook structurele schendingen van kinderrechten aan de kaak. De Kinderrechtenmonitor is een instrument waarmee hij in kaart brengt hoe het er voor staat met de kinderrechten in Nederland. Onder het motto 'Wij laten van je horen' wil hij kinderen en jongeren een stem geven en zorgt hij ervoor dat ze worden gehoord.

In de volgende hoofdstukken leest u meer over wat de Kinderombudsman het afgelopen jaar heeft gedaan.

Aanpak van individuele situaties

Iedereen kan een schending van kinderrechten melden bij de Kinderombudsman. De ombudswerkers staan mensen te woord en bekijken wat ze met deze individuele meldingen kunnen doen. In sommige gevallen leidt een klacht tot een onderzoek. In andere gevallen nemen ze contact op met de betrokken instantie om te proberen samen tot een oplossing te komen. Ook komt het voor dat meerdere individuele meldingen tot een onderzoek naar de structurele schending van kinderrechten leiden. Als de Kinderombudsman mensen niet kan helpen, verwijst hij ze door naar de juiste instantie.

Aanpak van structurele kinderrechts-schendingen

In sommige situaties is sprake van structurele schending van de kinderrechten. De Kinderombudsman maakt deze schendingen inzichtelijk en wijst de overheid, het parlement en instanties op hun verantwoordelijkheid. Ook doet hij aanbevelingen over hoe het beter kan.

In 2012 stelde de Kinderombudsman verschillende onderwerpen aan de orde. Zo schreef hij een rapport over de bijzondere curator. Dit is een rechtspersoon die kinderen kan bijstaan wanneer zij in de knel komen in echtscheidingsituaties of wanneer ze uit huis geplaatst worden. Uit het rapport bleek dat de rechtspositie van kinderen en jongeren nog erg verbeterd kan worden.

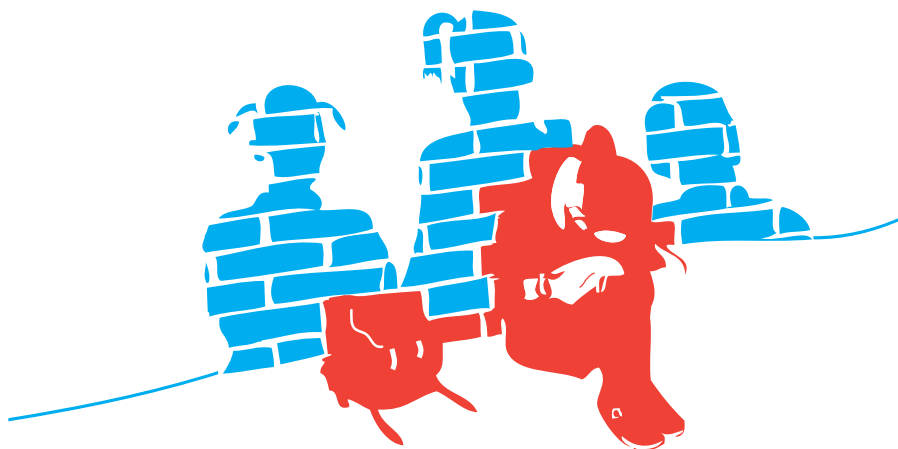
Hij begon een onderzoek naar kinderen die niet naar school gaan en opende een tijdelijk digitaal meldpunt waar deze kinderen hun verhaal kwijt konden. Ook op het gebied van jeugdzorg was in 2012 veel te doen. Het rapport van de commissie Samson over misbruik in de jeugdzorg deed veel stof opwaaien. In een brief aan de Tweede Kamer heeft de Kinderombudsman een reactie gegeven op de uitkomsten van dit rapport. De Kinderombudsman ontving veel klachten over omgangs- en toezichtstellingen en deed daar onderzoek naar.

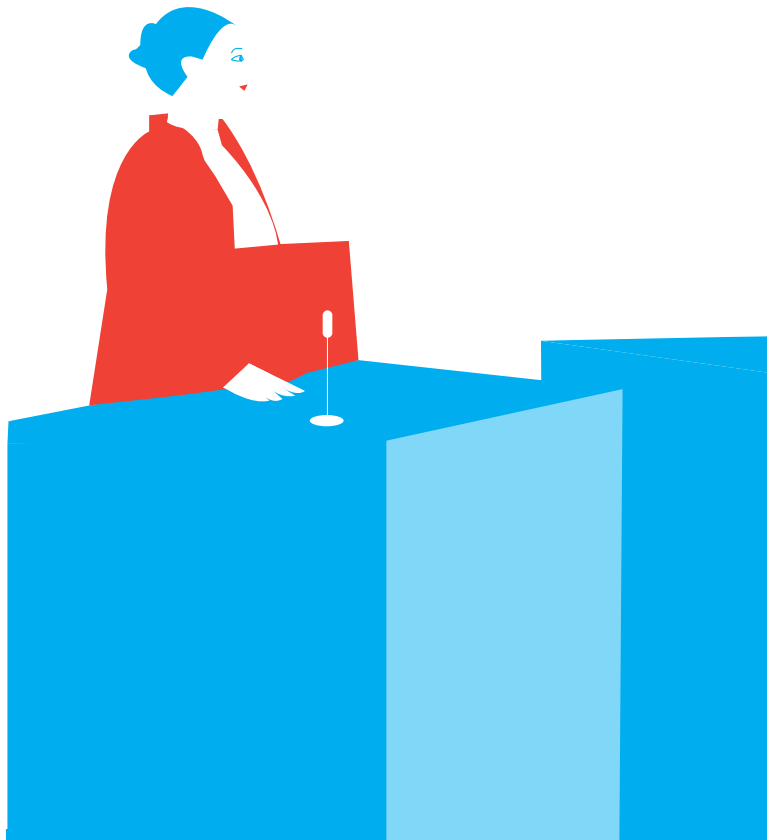
Kinderrechtenmonitor

In mei 2012 verscheen de eerste Kinderrechtenmonitor. Hierin beschrijft de Kinderombudsman hoe het er in Nederland voor staat met de kinderrechten. Het Kinderrechtenverdrag is de basis voor de monitor. Het is de eerste keer dat op deze manier inzichtelijk wordt gemaakt hoe het er met de kinderrechten in Nederland voor staat. Het is een uniek instrument waarmee de Kinderombudsman niet alleen kan meten, maar ook kan sturen op verbetering van het beleid dat nodig is voor de naleving van kinderrechten. Ook gebruikt hij de monitor als uitgangspunt voor de onderwerpen die hij op de agenda zet. Hij heeft in ieder domein drie thema's aangewezen die wat hem betreft met voorrang moeten worden aangepakt, omdat daar de grootste risico's op schendingen van de kinderrechten liggen.

Participatie van kinderen en jongeren

Twee van de belangrijkste kinderrechten zijn inspraak en participatie. De Kinderombudsman vindt het belangrijk dat kinderen betrokken worden bij zaken die hun leven aangaan en hij wil dat standpunt in zijn manier van werken laten zien. Zo is hij goed bereikbaar voor kinderen en jongeren van wie de rechten worden geschonden. Ook vraagt hij in zijn onderzoeken naar hun mening en zoekt hij geregeld kinderen en jongeren op.

Marcel | Marcel (14) zit ruim een jaar thuis. De middelbare school waar hij op zat, vond dat hij naar het speciaal onderwijs moest. De jongen en zijn ouders zijn het daar niet mee eens. De ouders, leerplichtambtenaren en de scholengemeenschap komen er niet uit. Uiteindelijk leidt dit ertoe dat de jongen moet voorkomen bij de rechter voor het overtreden van de Leerplichtwet. Ondertussen zit deze jongen al die tijd thuis, terwijl hij heel graag naar school wil. De Kinderombudsman heeft veel signalen en klachten ontvangen over kinderen die niet naar school kunnen. Hij heeft daarom besloten hier onderzoek naar te doen. Lees meer over dit onderzoek in hoofdstuk 2.

1

De rechten van het kind in individuele gevallen

In 2012 heeft de Kinderombudsman 1063 nieuwe contactverzoeken ontvangen. Dat waren er iets meer dan in 2011. In paragraaf 1.1 staat uitleg over het ombudswerk, in paragraaf 1.2 volgt uitleg over de onderwerpen waarover mensen contact opnamen en in paragraaf 1.3 staan cijfers.

1.1

Wat is ombudswerk

Een groot deel van het werk van de Kinderombudsman bestaat uit ombudswerk: het beoordelen en onderzoeken van klachten van burgers over het schenden van kinderrechten door de overheid of organisaties in de jeugdzorg, gezondheidszorg, kinderopvang of het onderwijs. De ombudswerkers houden zich bezig met alle hulpvragen, klachten, informatieverzoeken en signalen die dagelijks binnenkomen per telefoon, e-mail of post. De vragenstellers zijn niet alleen kinderen, maar ook ouders, grootouders, pleegouders, broers of zussen en professionals.

Er is verschil tussen hulpvragen, klachten, informatieverzoeken en signalen. Hulpvragen zijn vragen die te maken hebben met kinderen en waarbij (nog) geen formele rol is weggelegd voor de Kinderombudsman. Bijvoorbeeld als mensen de klacht nog moeten indienen bij de instantie waar de klacht over gaat.

De ombudswerkers denken met de vraagsteller mee en verwijzen door. Klachten gaan over (mogelijke) schendingen van een kinderrecht in een individueel geval. Onderzoek moet aantonen of daar inderdaad sprake van is. Signalen gaan over (mogelijke) schendingen van een kinderrecht op structurele basis of voor bepaalde groepen. Klachten over beleid en wet- en regelgeving vallen onder deze categorie. Informatieverzoeken zijn algemene vragen over het instituut Kinderombudsman of kinderrechten.

Begin 2012 is een aantal onderzoeken waarmee in 2011 was begonnen afgerond. Sommige daarvan zijn in samenwerking met de Nationale ombudsman uitgevoerd. Ook is een aantal nieuwe onderzoeken opgezet.

1.2

Onderwerpen waarover contact werd opgenomen

De vijf onderwerpen waar het meeste contact over werd opgenomen zijn:

- jeugdzorg
- onderwijs
- omgang (na echtscheiding)
- vreemdelingenrecht
- gezondheidszorg

1.2.1 Contacten over jeugdzorg

Jeugdzorg staat net als in 2011 bovenaan de lijst van onderwerpen waar contact over werd opgenomen. De Kinderombudsman ontving 414 meldingen over organisaties die te maken hebben met jeugdzorg, zoals de Raden voor de Kinderbescherming, Bureaus Jeugdzorg, de William Schrikker Groep, het Leger des Heils Jeugdzorg en Reclassering, pleegzorgaanbieders, jeugdzorgaanbieders, et cetera.

Het gaat in veel gevallen om vragen over uithuisplaatsing of ondertoezichtstelling van kinderen door Bureau Jeugdzorg. Vooral veel ouders zijn het niet met Bureau Jeugdzorg en de rechter eens en nemen contact op met de Kinderombudsman. Ook kinderen die bijvoorbeeld een probleem hebben met hun gezinsvoogd of hun uithuisplaatsing nemen contact op.

1.2.2 Contacten over onderwijs

Ook in 2012 kwamen veel vragen en klachten binnen die te maken hadden met onderwijs. Voorbeelden van onderwerpen waar contact over werd opgenomen:

- thuiszitters
- oneens met curriculum/schoolprogramma
- oneens met schoolniveau
- pesten
- kwaliteit docenten
- klimaat (veiligheid en staat van gebouwen)
- schoolregels
- leerlingenvervoer
- studiefinanciering en ov-jaarkaart.

De Kinderombudsman heeft veel klachten ontvangen over zogenoemde thuiszitters: jongeren die om uiteenlopende redenen niet (meer) naar school gaan. Dat kunnen bijvoorbeeld kinderen zijn die gepest worden of die een autistische stoornis, een handicap of gedragsproblemen hebben. De klachten komen niet alleen van bezorgde ouders en kinderen, maar ook van hulpverleners. De grote hoeveelheid klachten heeft ertoe geleid dat de Kinderombudsman een onderzoek is begonnen naar thuiszittende kinderen (zie hoofdstuk 2).

Elle werkte mee aan het onderzoek naar thuiszittende kinderen.
Lees meer over dit onderzoek in hoofdstuk 2.

Elle (18) mist schoolcarrière door ziekte

Elle is vanaf haar dertiende vaak ziek en veel thuis. School en hulpverleners vinden haar lastig. Pas op haar zeventiende wordt duidelijk dat ze een zeldzame ziekte heeft. Als ze op televisie ziet dat de Kinderombudsman aandacht heeft voor thuiszitters, stuurt ze een melding met haar verhaal.

Ze klinkt laconiek en wil graag haar verhaal vertellen om anderen te laten zien hoe je thuis kunt komen te zitten, terwijl je graag naar school wilt.

Na haar moeilijke tienerjaren zegt Elle dat ze nu best gelukkig is. "Ik ben pas achttien jaar geworden en daar ben ik nog steeds van aan het nagenieten. Ik heb nu minder mensen die zich met me bemoeien. Ik ben heel blij dat ik van mijn gezinsvoogd af ben. Die had ik gekregen omdat de leerplichtambtenaar en de rechter vonden dat mijn ouders te weinig voor me deden. Maar die voogd heeft niets voor me gedaan."

Vage klachten

Elles verhaal begint in de tweede klas van het vmbo. Van een energiek, zorgeloos meisje verandert ze in een meisje dat altijd moe is, vaak spierpijn heeft of misselijk is. Niemand kan een oorzaak voor haar vage klachten vinden. "Ze zeiden tegen me dat ik een aanstelster was en dat het tussen mijn oren zat. Ik moest naar een psycholoog en naar een psychiater. Ze wilden me zelfs opnemen in een psychiatrische kliniek, maar dat hebben mijn ouders kunnen tegenhouden."

Ze meldt zich vaak ziek en gaat vaak ziek naar huis. In het begin helpt haar mentor haar nog en stuurt opdrachten voor Nederlands en wiskunde op. De school vindt haar lastig. Een brief van de leerplichtambtenaar valt al snel op de mat, gevolgd door straffen voor haar schoolverzuim. "Omdat er geen bewijs was dat ik iets mankeerde, heb ik een taakstraf gekregen van de rechter en een leerstraf. De gezinsvoogd heeft gedreigd me uit huis te laten plaatsen als ik niet zou doen wat ze zei."

Bewijs

In die jaren wordt haar wereldje kleiner, vriendinnen haken af. "Ik heb het nooit leuk gevonden om thuis te zitten. Zonder afleiding merk je de hele tijd dat je je niet goed voelt. Ik deed eigenlijk niets. Omdat ik geen indicatie had, geen bewijs dat ik ziek was, kon ik geen thuisonderwijs krijgen. Ik probeerde zelf via internet veel te lezen, maar met rekenen en wiskunde ben ik niet veel verder dan de basisschool. Uit een test bleek op een gegeven moment dat ik een IQ van 84 zou hebben. Dat geloof ik niet, ik heb gewoon een achterstand met wiskunde, die vragen met getallen begreep ik echt niet.

Op haar zeventiende ontdekt de kinderarts bij toeval dat Elle lijdt aan de ziekte van Addison Biermer. Dit is slecht en goed nieuws tegelijk. "Ik had het bewijs dat ik geen aanstelster was, maar ik kan niet genezen."

Mijn lichaam kan geen vitamine B12 opnemen, dat is de oorzaak van mijn klachten. Mijn moeder geeft me nu tweemaal per week een injectie direct in mijn spieren en daardoor voel ik me beter.”

Dierenverzorging

Omdat ze zoveel heeft gemist, moet ze van school. De achterstand die ze heeft opgelopen door haar ziekte is bijna niet in te halen. “Heel graag zou ik een opleiding voor dierenverzorging doen, maar dat kan niet met enkele vmbo-jaren als vooropleiding. Ik heb ook geen geld. In 2014 stopt de studiefinanciering en ik heb nog geen Wajong uitkering.”

Elle heeft nu een eigen cavia opvang thuis. “Mensen brengen mij hun cavia als ze die niet meer willen of als die ziek is en ik verzorg de dieren, totdat ik een nieuw huis voor ze heb. De dierenarts helpt me vaak voor niets of bijna niets.

Verder werk ik samen met mijn moeder op de dierenambulance. De begeleidster van de leerstraf So-Cool, de enige die me écht heeft geholpen, raadde me aan om via vrijwilligerswerk ervaring op te doen. Misschien kom ik zo toch in de dierenverzorging terecht.

Hoewel ze officieel geen kind meer is, wil Elle haar verhaal toch graag vertellen aan de Kinderombudsman. “Ik zag op televisie een keer iets over kinderen die niet naar school konden en ik herkende mezelf. Ik wist niet dat er zoveel kinderen thuiszitten. Ik ben nu best gelukkig en niet boos, maar het zou heel goed zijn als andere kinderen geholpen worden. Daarom heb ik me gemeld. Ik vind dat scholen meer interesse moeten blijven tonen in kinderen die vaak ziek zijn, meer thuiswerk blijven geven en altijd contact houden.”

“Ik kreeg te horen dat ik een aanstelster was”

Om privacyredenen is de naam van het geïnterviewde meisje veranderd.

1.2.3 Contacten over omgang na echtscheiding

De Kinderombudsman kreeg in 2012 158 klachten van ouders en kinderen over de omgang na (echt-)scheiding. Het gaat hierbij om klachten over en van kinderen, die in de knel komen na een (echt)scheiding. Kinderen voelen zich vaak niet gehoord en hebben het idee dat hun mening niet telt. Ze nemen dan contact op met de Kinderombudsman voor hulp en advies. Ouders klagen meestal over het gedrag van hun ex-partner, waardoor in hun ogen de rechten van de kinderen worden geschonden.

Bij echtscheidingszaken is er formeel geen rol weggelegd voor de Kinderombudsman: de ouders of de rechter bepalen waar een kind gaat wonen en hoe de omgangsregeling eruit ziet. Het is wel zorgwekkend dat ouders er soms samen zo slecht uitkomen, omdat dit vaak nare gevolgen heeft voor hun kinderen. Met hun wensen en belangen wordt dan niet voldoende rekening gehouden. De bijzondere curator kan in die gevallen soms een oplossing zijn: die vertegenwoordigt als onafhankelijke partij de stem en belangen van het kind. Deze rechtsfiguur is niet goed bekend bij kinderen. De Kinderombudsman is daarom eind 2011 een onderzoek gestart. In juli 2012 kwam het rapport uit (zie hoofdstuk 2).

1.2.4 Contacten over vreemdelingenrecht

De Kinderombudsman heeft in 2012 68 vragen, signalen en klachten gekregen die te maken hadden met vreemdelingenkinderen. Veel van deze klachten gingen over de asielprocedure. De Kinderombudsman kan in individuele gevallen weinig doen, omdat de rechter een beslissing neemt over een verblijfsvergunning en de Kinderombudsman niets mag zeggen over de uitspraak van een rechter. De vele klachten en signalen over dit onderwerp waren voor hem wel aanleiding om een groot onderzoek naar de asielprocedure te beginnen. De resultaten hiervan staan in het rapport 'Wachten op je toekomst' (zie hoofdstuk 2).

Andere contacten over vreemdelingenkinderen gingen onder meer over de behandeling door de Immigratie en Naturalisatiedienst, ontvoering van kinderen door een van de ouders naar het buitenland en stages voor illegale vreemdelingen.

Als jeugdadvocaat in Rotterdam strijdt Marjolein Rietbergen al jaren voor het belang van het kind bij conflicten. Ze heeft met haar dertig jaar ervaring oneindig vaak gezien hoe kinderen in de knel zitten, maar zelf niet gehoord worden. “Daar biedt de wet al heel lang een heel goede oplossing voor!”, vertelt ze. “Je kunt een bijzondere curator benoemen die er speciaal is om het kind te vertegenwoordigen bij conflicten met de ouders.”

Ze nam zelf contact op toen de Kinderombudsman net benoemd was. Inmiddels heeft Rietbergen meegewerkt aan het rapport van de Kinderombudsman 'De bijzondere curator, een lot uit de loterij?' en ziet ze het aantal benoemingen toenemen. “Het gaat natuurlijk vaak om omgangszaken bij een echtscheiding. Problemen ontstaan vooral bij zwakke ouders en bij hoogopgeleide ouders die elkaar met veel geld kapot maken in de rechtszaal. Met de benoeming van een bijzondere curator krijgt het kind een stem. Het is een onzettend praktische manier om kinderen te helpen.”

Advocaat Marjolein Rietbergen is enorm blij dat de aandacht groeit voor de bijzondere curator. Jarenlang heeft ze zich hard gemaakt voor betere vertegenwoordiging van kinderen die in de knel zitten en nu ziet ze resultaat.

“De lijntjes komen nu bij elkaar en dat is zo leuk.”

Marjolein Rietbergen wil bijzondere curator bekender maken

Naam

Hoewel blij met het rapport en de aandacht, is de jeugdadvoocaat nog lang niet tevreden. Want alleen daar waar echt bekendheid wordt gegeven aan de bijzondere curator neemt het aantal benoemingen toe. “Zoals hier in Rotterdam, waar ik aan advocaten cursussen geef over het onderwerp. Maar het moet landelijk veel meer gelijk getrokken worden. En wat eigenlijk ook anders moet, is die naam. De meeste mensen denken bij een curator aan een faillissement. Maar goed, ik heb zelf niet zo snel een voorstel voor iets anders.”

Een bijzondere curator is meestal een advocaat en daar is Rietbergen ook erg voor. “Het moet niet alleen een orthopedagoog zijn bijvoorbeeld. De positie van een advocaat is anders, een toga geeft kinderen kracht. Zwakke kinderen voelen zich sterker met een advocaat. Maar je hebt wel ervaring met kinderen nodig en ook een klik met kinderen. Omgaan met kinderen kun je of kun je niet, dat is niet even te leren met een cursus.”

Luisteren

De scepsis dat kinderen niet goed kunnen vertellen wat ze willen, deelt de ervaren advocaat in het geheel niet. “De meeste kinderen kunnen zelf prima verwoorden wat ze vinden en willen. Je moet het alleen wel kunnen horen. Je moet ook goed luisteren naar wat kinderen niet zeggen. Ik ga vaak met een kind even wandelen hier bij de haven bij kantoor. Dan eten we een ijsje en praten we wat. Dan geeft een kind soms praktische oplossingen waar ik en de ouders niet aan denken.

Als bijzondere curator kun je ook gesprekken organiseren. Vaak komt pas na een gesprek met ouders, advocaten en de bijzondere curator een omslag in het denken.”

Rietbergen blijft in nevenfuncties en via het geven van cursussen en organiseren van bijeenkomsten aandacht vragen voor betere hulp voor kinderen. “Ik ben een idealist. Mijn kinderen zeiden weleens dat ik beter kan stoppen met al dat extra werk; je wordt er niet rijk van. Maar het geeft veel energie. De lijntjes komen nu bij elkaar en dat is zo leuk.”

Vijf minuten

“Ik heb lang in het buitenland gewoond en daar is dat idealistische verder gegroeid. Ik werkte toen in een kinderziekenhuis met speltherapie. Daar zei de speltherapeut tegen mij: ‘vijf minuten...vijf minuten kunnen verschil maken in het leven van een kind’. Het gaat om dat moment dat je een kind laat zien dat je je hand uitsteekt om het echt te helpen. Als we kinderen echt helpen, bijvoorbeeld met een bijzondere curator, winnen we zoveel. De Raad voor Rechtsbijstand staat nog niet echt te juichen omdat een bijzondere curator natuurlijk ook betaald moet worden. En er blijft een fors aantal advocaten dat er anders over denkt. Maar ik vind dat je je in dit vakgebied altijd twee dingen moet afvragen. Wat zou ik willen als het mijn kind is? Wat zou ik willen als ik het kind ben?

Het is bijvoorbeeld zo makkelijk om even te zeggen: ‘zaak zus en zo wordt over drie maanden verder behandeld’. Maar voor een kind is drie maanden ongelooflijk lang, een periode die niet te overzien is. Kinderen lijken zo slim en volwassen tegenwoordig, met hun games en mobiele telefoons, maar het blijven kinderen.”

Marjolein Rietbergen nam deel aan de expertmeeting in het onderzoek naar de bijzondere curator. Lees meer over het rapport ‘Bijzondere curator, een lot uit de loterij?’ in hoofdstuk 2.

1.2.5 Contacten over gezondheidszorg

Het onderwerp gezondheidszorg staat dit jaar op de vijfde plaats: hierover kwamen 40 vragen en klachten binnen. Bij de zorgsector gaat het om onder meer ziekenhuizen, huisartsen, verpleeghuizen, psychologen, fysiotherapeuten en de Inspectie voor de Gezondheidszorg. De vragen hierover liepen uiteen van meldingen over individuele gevallen waar mogelijk iets mis was gegaan, tot klachten over wet- en regelgeving. De aangekondigde bezuinigingen baren veel ouders en hulpverleners van gehandicapte kinderen zorgen. Met de voorgenomen kortingen op de AWBZ en het PGB zijn ze bang dat een kind geen speciale zorg meer kan krijgen en buiten de boot valt. Verder bellen zowel ouders als hulpverleners met vragen en klachten over (toegang tot de) zorg.

1.3

Contacten die hebben geleid tot een onderzoek of speciale interventie

De Kinderombudsman zag in 9 individuele klachten aanleiding voor een (voor)onderzoek. De rapporten kunt u terugvinden op www.dekinderombudsman.nl

1.3.1 Rapport 'Vervoer Dienst Vervoer en Ondersteuning'

De Kinderombudsman heeft in februari 2012 een rapport uitgebracht over de Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) na een klacht van een minderjarige over vervoer naar de rechtbank door die dienst. De conclusie was dat er te weinig rekening is gehouden met de leeftijd van de indiener van de klacht. De Kinderombudsman heeft de minister van Veiligheid en Justitie voorgesteld om nog eens goed naar het vervoer van minderjarigen te kijken. De minister kan samen met andere organisaties zoals de rechtbank en jeugdzorg kijken naar verbeteringsmogelijkheden en naar de mogelijkheid het vervoer aan te passen aan ieder individueel kind.

1.3.2 Rapport 'Minderjarige arrestanten in politiecellen'

De Kinderombudsman heeft in februari 2012 samen met de Nationale ombudsman een rapport uitgebracht na een klacht over de wijze waarop minderjarigen in een politiecel in een arrestantencomplex alleen bezoek achter glas kunnen ontvangen. De belangrijkste aanbevelingen uit dit advies waren om het voor ouders en kinderen mogelijk te maken om elkaar tijdens een bezoek aan te raken, de procedure vast te leggen in de regels van politiebureaus en arrestantencomplexen en kinderen te vertellen wat hun rechten zijn tijdens bezoeken van hun ouders en dat zij daarna gefouilleerd kunnen worden. In juli 2012 heeft de Raad van Korpschefs in een brief aan de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman laten weten de wijze van behandeling van minderjarigen arrestanten in politiecellencomplexen opnieuw te gaan bekijken. De Raad wil dat de voorzieningen en regelgeving in de behandeling van minderjarigen door de verschillende politiekorpsen overal hetzelfde wordt.

1.3.3 Rapport 'Klacht over de hoofdofficier van justitie te Middelburg'

De Kinderombudsman heeft in februari 2012 samen met de Nationale ombudsman een rapport uitgebracht na een klacht over de hoofdofficier van justitie in Middelburg. Deze had, buiten de advocaat van een aangeklaagde minderjarige om, contact opgenomen met zijn vader. De Kinderombudsman en de Nationale ombudsman hebben geconcludeerd dat dit niet behoorlijk is en in strijd met de kinderrechten. Ieder kind heeft namelijk het recht om bijgestaan te worden door een advocaat. Door buiten de advocaat om contact op te nemen met de vader kon het kind niet goed gebruik maken van zijn recht op vertegenwoordiging door een advocaat.

1.3.4 Rapport 'Klacht over de Immigratie- en Naturalisatiedienst uit Hoofddorp en de Vreemdelingenpolitie Kennemerland'

De Kinderombudsman heeft samen met de Nationale ombudsman in maart 2012 een rapport uitgebracht na een klacht over de immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) uit Hoofddorp en de Vreemdelingenpolitie Kennemerland.

De klacht ging over de vraag of de IND en de vreemdelingenpolitie behoorlijk hadden gehandeld bij de aanvraag van een verblijfsvergunning in Hoofddorp. Een moeder vroeg samen met haar dochter een verblijfsvergunning aan. Terwijl ze wachtten op de beslissing over de aanvraag werden ze opgesloten. Toen de vergunning werd afgewezen werden ze meteen opgepakt door de vreemdelingenpolitie. In het Kinderrechtenverdrag staat dat kinderen alleen hun vrijheid mag worden benomen als er geen andere mogelijkheden zijn en alleen in bijzondere situaties. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman vinden het dan ook onbehoorlijk en in strijd met de kinderrechten dat de vreemdelingenpolitie is ingeschakeld en dat moeder en dochter zijn meegenomen naar een afgesloten ruimte. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman adviseren om de vreemdelingenpolitie niet meer in te schakelen in zo'n situatie.

1.3.5 Rapport 'Klacht politiekorps Amsterdam-Amstelland en het arrondissementsparket Amsterdam'

De Kinderombudsman heeft in september 2012 samen met de Nationale ombudsman een rapport uitgebracht na een klacht over het politiekorps Amsterdam-Amstelland en het arrondissementsparket Amsterdam. De klacht ging over de behandeling door de politie van een minderjarige die werd verdacht van een straatroof. De Nationale ombudsman en Kinderombudsman vinden dat de minderjarige terecht is aangehouden, omdat er voldoende verdenking was en het om een zeer ernstig misdrijf ging. Maar hij had gelet op het Kinderrechtenverdrag eerder moeten worden vrijgelaten. In het verdrag staat dat minderjarigen alleen in uitzonderlijke gevallen en zo kort mogelijk mogen worden opgesloten.

1.3.6 Briefrapport na uithuisplaatsing

De Kinderombudsman heeft een briefrapport geschreven na een klacht van een vader die het niet eens was met de uithuisplaatsing van zijn dochter. De Kinderombudsman heeft na vooronderzoek geconcludeerd dat er, ondanks de grote bezwaren die de vader heeft, geen sprake is van de schending van kinderrechten.

Mohammad | Mohammad belt ons. Hij is 17 en zit op

het MBO. Hij heeft een onvoldoende gehaald voor een proefexamen Engels. Dat komt omdat hij dyslexie heeft, maar geen extra tijd kreeg voor de toets. Nu hij het proefexamen niet heeft gehaald, mag hij ook geen examen doen.

Dat vindt hij niet eerlijk.

De ombudswerker zoekt uit dat er op de opleiding een vertrouwenspersoon is en dat Mohammad eerst daar zijn probleem kan voorleggen. Mohammad wist niet van het bestaan van de vertrouwenspersoon en gaat praten.

Hij laat de ombudswerker later weten dat de vertrouwenspersoon samen met hem aan de slag is gegaan en dat het probleem wordt opgelost.

1.3.7 Briefrapport na klacht over de douane

De Kinderombudsman heeft een onderzoek gedaan na een klacht van een kind dat zich erg geïntimideerd voelde door de douane toen zijn ouders werden aangehouden, omdat ze veel contant geld bij zich hadden.

In zijn brief vraagt de jongen zich af of kinderen in Nederland geen rechten hebben. Hij schrijft dat de douanemedewerker schreeuwde en hem bang maakte. Niemand vertelde hem en zijn zusje waarom ze niet verder mochten reizen en de hele gang van zaken heeft hem en zijn familie veel verdriet gedaan. Hij schrijft ook dat de douanemedewerker hen niet goed behandeld heeft en dat er een dokter had moeten komen voor zijn zusje.

In 2011 heeft de Nationale ombudsman een oordeel gegeven over het handelen van de douane na klachten van de ouders daarover. De Kinderombudsman heeft door de brief van het kind ook nog zelf onderzoek gedaan.

In deze zaak, waarbij de ouders onderwerp van onderzoek waren en niet de kinderen zelf, was het aan de ouders geweest om de kinderen te informeren over wat er gebeurde. Tevens is niet komen vast te staan of er om medische hulp is gevraagd. Het is voor de Kinderombudsman duidelijk dat de gebeurtenissen op 7 mei 2009 veel indruk hebben gemaakt op de jongen, zijn zusje en zijn ouders. Het feit dat je afhankelijk bent van anderen en niet met zekerheid kan zeggen wat er gaat gebeuren, is heel naar, voor kinderen en volwassenen. Dat betekent nog niet dat er ook kinderrechten zijn geschonden. Soms gebeuren er nare, enge of verdrietige dingen zonder dat dat een schending van een kinderrecht oplevert. Omdat de informatie al oud was en de verklaringen uiteen liepen, was niet te achterhalen wat er precies is gebeurd. Daarom heeft de Kinderombudsman het dossier gesloten. De Kinderombudsman heeft wel een aantal aanbevelingen gedaan aan de douane om dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen.

1.3.8 Klacht stages illegale kinderen

Een klacht van Defence voor Children was in 2012 aanleiding voor de Kinderombudsman om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden voor kinderen zonder verblijfsvergunning om stage te

kunnen lopen. Volgens het kabinet is een stage een vorm van arbeid en mag dat niet. Stages maken echter een integraal onderdeel uit van onderwijs en zonder stage kan iemand geen diploma halen. De rechter had bepaald dat het beleid van de regering in strijd was met het recht op onderwijs. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) had hoger beroep tegen deze uitspraak aangetekend. Op 8 december 2012 heeft de nieuwe minister van SZW laten weten het hoger beroep in te trekken en het beleid te wijzigen. Vanaf 1 juli 2013 zal stage lopen voor illegalen onder voorwaarden mogelijk worden gemaakt. Tot die tijd zal niet worden gehandhaafd door de Inspectie SZW.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman hebben naar aanleiding van deze toezeggingen het onderzoek gesloten.

1.3.9 Onderzoek naar IND bij gezinshereniging

De Kinderombudsman is begonnen met een onderzoek naar een beslissing van de IND over een gezinshereniging op verzoek van een advocaat. Een moeder uit Somalië is naar Nederland gevlucht en heeft daarbij haar drie kinderen achter moeten laten in Somalië. Ze heeft uiteindelijk in Nederland een verblijfsvergunning gekregen en wil nu graag haar kinderen naar zich toe halen. De kinderen wonen inmiddels niet meer in Somalië, maar in Jemen. Ze zijn daar naartoe verhuisd met degene die voor hen zorgde nadat hun moeder was gevlucht. Jemen heeft geen Nederlandse ambassade. De IND vindt dat de kinderen naar de ambassade in Kenia of Ethiopië moeten gaan om in aanmerking te kunnen komen voor gezinshereniging. De kinderen zijn echter te klein om die reis zelf te maken en hebben niemand om hen te brengen. De advocaat van moeder heeft hierover een klacht ingediend bij de IND. Hij vindt dat de IND niet van de kinderen kan verwachten dat zij naar Kenia of Ethiopië reizen en vindt dat de IND een andere oplossing moet bedenken. De IND heeft de klacht ongegrond verklaard, waarop de advocaat de klacht heeft voorgelegd aan de Kinderombudsman. De Kinderombudsman verwacht het onderzoek begin 2013 af te ronden.

1.3.10 Bemiddeling bij dreigende uithuisplaatsing

Bureau Jeugdzorg is in december 2012 een spoedprocedure gestart om een minderjarige uit huis te plaatsen. Aanleiding voor dit verzoek was het feit dat de jongen niet deelneemt aan erkend onderwijs. De Kinderombudsman heeft bemiddeld tussen de jongen en zijn moeder, Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam, Leerplicht, het Geert Groote College Amsterdam en de Wereldschool. Er is overeengekomen dat de spoedprocedure tot uithuisplaatsing wordt stopgezet, omdat de jongen met ingang van 7 januari 2013 onderwijs volgt bij de Wereldschool en leerling is van het Geert Groote College Amsterdam.

De Kinderombudsman:

"Naar schatting leven 377.000

kinderen in armoede. Dat is

onbegrijpelijk in een rijk land

als Nederland. Bij het nadenken

over bezuinigingen moeten de

effecten daarvan op kinderen in

ogenschouw worden genomen."

1.4

Cijfers

aantal contacten

januari	89
februari	70
maart	78
april	83
mei	132
juni	83
juli	90
augustus	85
september	88
oktober	87
november	103
december	75

ouders	572
kind	129
derde	126
professional	109
grootouders	73
onbekend	32
broer/zus	12
adolescent (18-23)	10
Eindtotaal	1063

Over welke sectoren werd contact opgenomen

jeugdzorg	414
onderwijs	197
omgang (rechter/overig)	158
overig	79
vreemdelingenrecht	68
gezondheidszorg	40
politie en justitie	33
kinder mishandeling	29
kinderopvang	18
rijksoverheid	11
decentrale overheden	9
belastingen	7
Eindtotaal	1063

De categorie 'overig' is een verzamelsector van allereerste hande vragen en wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Het gaat hierbij bijvoorbeeld om vragen over materiaal voor een spreekbeurt of scriptie of algemene informatievragen over de Kinderombudsman. Zowel meerderjarigen als minderjarigen hebben het meest contact opgenomen over jeugdzorg, maar de verdeling is voor minderjarigen gelijkmatiger verdeeld over jeugdzorg, onderwijs, omgang en overige zaken dan bij meerderjarigen: daar is jeugdzorg de uitschieter met 382 contacten en volgt onderwijs met 170 contacten op enige afstand.

Wijze van contact opnemen

Ruim de helft van de mensen pakt de telefoon om contact te zoeken (55 procent), anderen sturen een e-mail (38 procent), de rest van de mensen stuurt een brief. Meerderjarigen bellen meer dan minderjarigen, die eerder een e-mail sturen.

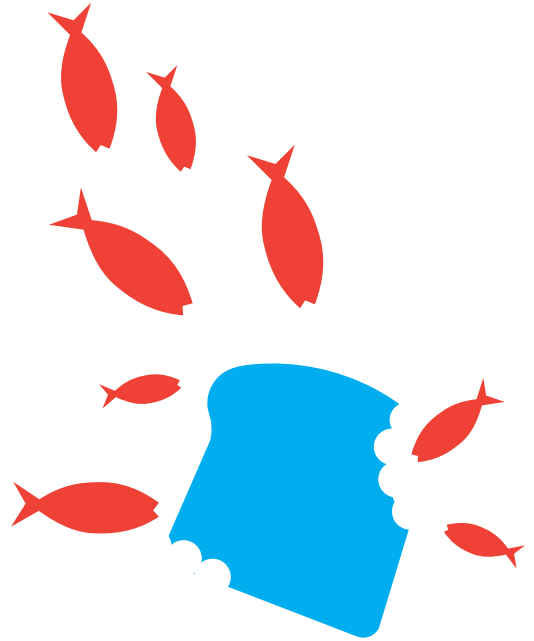

Sofia | “Ik ben 12 jaar en zit op een Nederlandse school, ik ben in Nederland geboren. Ik woon mijn hele leven in een asielzoekerscentrum. Ik kan de taal van mijn ouders niet spreken of lezen en weet niets over hun land. Ik wil dat iemand van mijn situatie weet. Gisteren was iedereen op school blij, omdat een ander meisje dat veel in het nieuws was een vergunning krijgt, behalve ik want ik ben zonder verblijfsvergunning. Op school praat iedereen over hun vakantie, ik niet. Ik ben nergens geweest, altijd maar in Nederland in een asielzoekerscentrum. Als ik naar het land van mijn ouders ga, dan ben ik een buitenstaander, een buitenlander, want ik ben in Nederland geboren. Ik zie er geen toekomst.

De overheid denkt niet na over hoe lang mensen hier al wonen. Ik ben nooit blij geweest omdat ik zo lang zonder verblijfsvergunning ben. Als ik naar winkels ga en meubels zie, dan word ik verdrietig want het doet me denken aan een echt thuis.”
Geanonimiseerd fragment uit een e-mail van een vreemdelingenkind aan de Kinderombudsman.

2 Aanpak structurele kinderrechtschendingen

De Kinderombudsman doet ook onderzoek naar mogelijke structurele kinderrechtschendingen. Soms op eigen initiatief als hij vindt dat klachten of signalen daartoe aanleiding geven of als berichtgeving over bepaalde onderwerpen in de media duidt op een structureel probleem. En soms op verzoek, bijvoorbeeld als een minister of staatssecretaris een nieuw wetsvoorstel getoetst wil hebben op kinderrechten.

De Kinderombudsman doet via verschillende methoden onderzoek. In 2012 heeft hij meerdere expertmeetings georganiseerd, waar allerlei betrokkenen bij de onderwerpen die centraal stonden aanwezig waren. Verder voerde hij gesprekken met de diverse betrokken partijen.

De Kinderombudsman en zijn medewerkers hebben ook verschillende organisaties bezocht om de situatie ter plaatse te beoordelen en de gang van zaken mee te maken. Bovendien heeft hij zoveel mogelijk kinderen bij zijn onderzoeken betrokken, bijvoorbeeld door ze uit te nodigen voor een expertmeeting of ze te interviewen.

De onderzoeken resulteren in een rapport, een brief aan een bewindspersoon of een advies. In de volgende paragrafen staat meer informatie over de onderzoeken die in 2012 zijn uitgevoerd. De rapporten en adviezen zijn te vinden op www.dekinderombudsman.nl

— 2.1 — Jeugdzorg

In 2012 heeft de Kinderombudsman op verschillende manieren aandacht gegeven aan het domein Jeugdzorg. De voorgenomen stelselherziening en wetswijzigingen voor de Jeugdzorg hebben veel stof doen opwaaien. De Kinderombudsman maakt zich grote zorgen over deze plannen en heeft zich hierover dan ook op meerdere momenten uitgelaten. Ook heeft hij een onderzoek uitgevoerd naar de ondertoezichtstelling bij omgangsproblemen door Jeugdzorg.

2.1.1 Advies Jeugdwet

In de zomer van 2012 is het conceptwetsvoorstel voor de nieuwe Jeugdwet in consultatie gegaan. Deze nieuwe wet vormt de basis voor de decentralisatie van een groot deel van alle zorg voor en bescherming van kinderen tot 18 jaar.

Gemeenten krijgen daarmee vanaf 2015 de verantwoordelijkheid voor onder meer de open en gesloten jeugdzorg, de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen als ondertoezichtstellingen en uithuisplaatsingen, de geestelijke gezondheidszorg, de zorg voor licht verstandelijk gehandicapten en de specialistische zorg. De verantwoordelijkheid voor de gemeenten is groot, want zij moeten straks het recht op zorg en bescherming uit het Kinderrechtenverdrag in de praktijk waarmaken.

De Kinderombudsman heeft een advies over de Jeugdwet uitgebracht aan de staatssecretarissen van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Veiligheid en Justitie. Hij ziet het als een logische keuze om de zorg voor kinderen zo dicht mogelijk bij hen en hun families te brengen. Hij maakt zich nog wel ernstige zorgen over de manier waarop de verschillende gemeenten deze zorg gaan regelen.

Momenteel is nog lang niet duidelijk hoe de gemeenten deze taken gaan uitvoeren en binnen welke kaders zij dat kunnen doen. De Kinderombudsman heeft vooral kritiek op de vrijheid die gemeenten krijgen om zelf kwaliteitseisen te stellen aan bepaalde vormen van jeugdhulp en -zorg en op de toegang naar de specialistische zorg.

Hierdoor kan een kind in de ene gemeente zorg krijgen dat het in een andere gemeente niet krijgt. Ook heeft de Kinderombudsman gepleit voor het instellen van een Rijkstoezicht voor alle vormen van zorg. Op die manier is het toezicht onafhankelijk en wordt de zorg in alle gemeenten aan hetzelfde kwaliteitskader getoetst.

Het overhevelen van veel taken naar de gemeenten mag volgens de Kinderombudsman niet betekenen dat de Rijksoverheid zich onttrekt aan zijn verantwoordelijkheid. De Nederlandse staat heeft het Kinderrechtenverdrag ondertekend en is daarmee altijd verantwoordelijk voor de zorg voor en bescherming van kinderen.

De Kinderombudsman:

"Elk kind in Nederland heeft het recht op goede zorg.

Het moet voor een kind niet uitmaken of het in Groningen of Maas-tricht woont, de kwaliteit van de geboden jeugdzorg moet overal gelijk zijn."

Jan-Dirk Sprokkereef ziet kansen bij nieuwe jeugdwet

Als bevlogen bestuurder in de jeugdzorg kan Jan-Dirk Sprokkereef bijna niet wachten tot gemeenten de zorg voor kwetsbare kinderen echt dichtbij die kinderen organiseren. Maar hij begrijpt en onderschrijft de zorgen van de Kinderombudsman bij de nieuwe jeugdwet. “Duidelijke kwaliteitseisen ontbreken.”

“Het goede aan de nieuwe jeugdwet is dat er één oplossing komt voor een kind met problemen en niet langer een verbrokkelde oplossing.” Jan-Dirk Sprokkereef (44), bestuurder van Bureau Jeugdzorg in Utrecht en vice-voorzitter van Jeugdzorg Nederland, stelt net als de Kinderombudsman het belang van het kind voorop. Maar vanuit een ander gezichtspunt.

Vanuit zijn functies heeft Sprokkereef meegedacht over het advies van de Kinderombudsman over de nieuwe jeugdwet. Die betekent een stelselherziening waarbij gemeenten verantwoordelijk worden voor hulp en bescherming van kinderen. “De Kinderombudsman is natuurlijk volstrekt onafhankelijk, maar we hebben tijdens een speciale bijeenkomst van gedachten gewisseld over de wet. Met het uitgebrachte advies ben ik het inhoudelijk eens. Wat fout is aan het wetsvoorstel is het ontbreken van duidelijke kwaliteitseisen, bijvoorbeeld voor het opvolgen van zorgmeldingen. Dat moet goed geregeld worden voordat de wet een feit kan zijn.

Maar ik ben echt hoopvol dat de gemeenten de veranderingen en de nieuwe taken aankunnen. Er is veel te halen bij gemeenten.”

Buurtteam

Sprokkereef baseert zijn optimisme onder meer op wat hij ziet in de gemeente Utrecht. Daar zijn hulpverleners volop bezig om hulp en zorg dichtbij de mensen te organiseren. “In een pilot die we samen met de gemeente uitvoeren vielen de schellen van mijn ogen. Ik vind het geweldig hoe zo’n buurtteam werkt met één persoon voor de zorg. Dat willen we voor de zorg, als de veiligheid in het geding is, alle zorg naar één persoon. Dan kun je mooie resultaten boeken voor kinderen. Het gaat er uiteindelijk om dat kinderen veilig zijn in hun eigen omgeving. Dat ze niet weg hoeven. Ja, als dat kan met één persoon dichtbij zo’n gezin, dan durf ik het risico wel aan met de stelselwijziging.”

De bestuurder is zelf nog regelmatig betrokken bij een individuele casus en weet hoe complex sommige situaties kunnen zijn. “Je kunt geen goede bestuurder zijn als je alleen maar op afstand zit. Ik heb acht jaar geleden heel bewust voor een functie in de jeugdzorg gekozen. Ik kom uit het bedrijfsleven waar ik werkte in de commerciële verkoop. Alleen maar bezig zijn met winst maken gaf me op een gegeven moment geen energie meer. Omdat ik destijds in de training zat als kandidaat pleegouder ontdekte ik dat het mooi is als je er echt kunt zijn voor kinderen.”

Weekendpleegouder

Nog steeds is Sprokkereef af en toe weekendpleegouder en van zijn vertrek uit het bedrijfsleven heeft hij geen moment spijt gehad. Hij hoopt dat de nieuwe jeugdwet een einde kan maken aan allerlei zaken waar kinderen nu geen belang bij hebben. “We liggen regelmatig onder vuur, omdat er in gezinnen rond een kind allerlei mensen werken met allerlei deeltaken. Daar willen we vanaf. De winst van de nieuwe wet zit in de ruimte voor die ene professional.”

De bestuurder deelt zorgen van de Kinderombudsman over de snelle invoering van de wet. In het advies van de Kinderombudsman staat dat gemeenten te weinig tijd hebben om zich voor te bereiden op de nieuwe taken en dat kwetsbare kinderen daarvan de dupe kunnen zijn. “Wat goed geregeld moet worden is de zorgmelding”, benadrukt Sprokkereef. “Als iemand van een buurtteam signaleert dat het niet goed meer gaat in een gezin, dat een kind niet veilig is, dan kan die persoon besluiten: ‘nu meld ik dit’.

Dat moment is cruciaal, dan heb je te maken met overheidsverantwoordelijkheid voor de kinderrechten. Dus wat volgt moet heel goed geregeld zijn. Snelheid en deskundigheid zijn dan heel belangrijk, vanaf dat moment van melding moeten er niet vier schakels zijn. Dan moeten we niet terug naar die oude wereld van overleggen en casusbesprekingen.”

Stelregel

Stelselherziening of niet, dilemma's in de jeugdzorg zullen er volgens Sprokkereef altijd zijn. Bijvoorbeeld bij beslissingen over uithuisplaatsing van een kind. Daarom propageert de bestuurder een stelregel. “Je moet echt vanuit het belang van een kind denken. Je moet denken aan het kind als het dertig jaar oud is en dat jij dan moet uitleggen wat je hebt gedaan en waarom je dat hebt gedaan. Dat is soms heel moeilijk, omdat je ook te maken hebt met de belangen van nu. Het is zelden heel helder en toch moet je een objectieve afweging maken in het belang van het kind. Het kind is je morele opdrachtgever.”

“Het gaat erom dat kinderen veilig zijn in hun eigen omgeving”

Jan-Dirk Sprokkereef nam deel aan expertmeeting over het advies op de jeugdwet. Lees meer over dit advies in hoofdstuk 2.

2.1.2 Rapport 'De ondertoezichtstelling bij omgangsproblemen'

Wanneer ouders na een (echt)scheiding samen niet tot een werkende omgangsregeling kunnen komen, kan de rechter een omgangsregeling vaststellen. Soms komt een van de ouders de afspraken die hierin zijn vastgelegd niet na en kan de ontwikkeling van de kinderen in gevaar komen. Op dat moment kan de rechter een ondertoezichtstelling uitspreken en een gezinsvoogd benoemen die in de gaten moet houden of het kind zich goed ontwikkelt. De gezinsvoogd probeert ook de omgang met beide ouders alsnog op gang te brengen.

Zowel de Kinderombudsman als de Nationale ombudsman ontvangt vaak klachten en signalen van ouders over problemen bij de uitvoering van zulke omgangs-ondertoezichtstellingen. Dat was voor hen reden om hier samen een onderzoek naar in te stellen. Hiervoor hebben ze in kaart gebracht wanneer de ondertoezichtstelling wordt opgelegd, welke mogelijkheden deze regeling biedt en wat mensen hiervan verwachten.

Het rapport 'De ondertoezichtstelling bij omgangsproblemen' kwam in november 2012 uit.

Hierin geven de Kinderombudsman en de Nationale ombudsman enige aanbevelingen. Ze vinden het noodzakelijk dat de Raad voor de Kinderbescherming en de Bureaus Jeugdzorg in samenwerking met rechters hun aanpak van ouders in een conflictscheiding opnieuw bekijken.

Ze moeten vooral bekijken of ondertoezichtstellingen altijd effectief zijn en of niet in een eerder stadium hulp kan worden geboden. In de praktijk blijkt de ondersteunende hulp die wordt geboden bij een ondertoezichtstelling tekort te schieten.

Hierdoor ontstaan nog meer problemen.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman hebben ook rechters een brief gestuurd over deze problematiek en hen gevraagd een bijdrage te leveren.

2.1.3 Brief over islamitische internaten

De Kinderombudsman heeft op 12 november staatssecretaris Van Rijn van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om informatie gevraagd over de situatie in islamitische internaten naar aanleiding van een artikel in NRC Handelsblad. De krant schrijft dat honderden kinderen in Nederland in moskee-internaten leven.

Volgens de krant ontbreekt het aan vergunningen en zijn de internaten niet veilig. De gemeente Rotterdam en de GGD Rotterdam-Rijnmond zouden volgens de krant weten dat er kinderen slapen in voorzieningen die daarvoor niet geschikt zijn. Eind 2012 had het ministerie van VWS nog niet gereageerd op de vragen van de Kinderombudsman. De reactie wordt begin 2013 verwacht.

2.2

Rapport 'Bijzondere curator, een lot uit de loterij?'

Diverse klachten en signalen over de positie van kinderen in procedures waren voor de Kinderombudsman aanleiding om een onderzoek te openen naar de rechtsfiguur van de bijzondere curator.

De Kinderombudsman heeft onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor minderjarigen om hun recht te halen of gehoord te worden bij een rechter als het gaat om hun verzorging en opvoeding. Het komt voor dat de belangen van de ouders en de minderjarigen niet overeenkomen, zoals bij de vaststelling van een omgangsregeling of uithuisplaatsing. De Nederlandse wet maakt het mogelijk om dan een bijzondere curator aan te stellen, die bij gerechtelijke procedures kan opkomen voor de belangen van het kind. Uit het onderzoek bleek dat de mogelijkheid om een bijzondere curator aan te stellen niet zo bekend was en weinig werd gebruikt.

De Kinderombudsman heeft op diverse manieren informatie verzameld. Hij en zijn medewerkers hebben literatuur en jurisprudentie geraadpleegd, met kinderen gesproken over hun ervaring met de bijzondere curator, focusgroepen met rechters georganiseerd, een bijeenkomst met advocaten gehouden, een enquête onder bijzondere curatoren uitgezet en vragen gesteld aan Bureaus Jeugdzorg.

De Kinderombudsman:
"Voldoende ondersteuning op school voor kinderen met een beperking is cruciaal om hun toegang tot het onderwijs te kunnen garanderen."

Alle informatie leverde een breed beeld op van de mogelijkheden van een bijzondere curator en op tal van gebieden punten ter verbetering. Op 5 juli heeft de Kinderombudsman het rapport 'Bijzondere curator, een lot uit de loterij?' aangeboden aan demissionair minister Opstelten van Veiligheid en Justitie. In het rapport staan veel aanbevelingen, zowel voor het ministerie als voor andere partijen, zoals de Raad voor de Rechtspraak, de Raad voor Rechtsbijstand en de Nederlandse Orde van Advocaten. Van diverse kanten is positief gereageerd op de aanbevelingen. Het merendeel is overgenomen. In juli 2013 gaat de Kinderombudsman de stand van zaken evalueren.

—
2.3
—

Onderzoek naar recht op onderwijs

Ieder kind heeft recht op onderwijs. Toch zijn er kinderen in Nederland die niet naar school gaan of langdurig thuis hebben gezeten. De vele klachten en signalen die de Kinderombudsman hierover heeft ontvangen, waren aanleiding voor het instellen van een onderzoek naar hoe het mogelijk is dat kinderen niet naar school kunnen, ondanks de Nederlandse leerplicht en het leerrecht uit het IVRK. Hierbij kan het gaan om kinderen die niet naar school gaan of die nergens ingeschreven kunnen worden of om kinderen die wel naar school gaan, maar niet meedoen met het reguliere programma. De Kinderombudsman was ook benieuwd naar de gevonden oplossing als kinderen inmiddels wel weer naar school gaan.

In augustus 2012 is het onderzoek begonnen met het instellen van een digitaal meldpunt. Dit was drie weken geopend en bood iedereen de gelegenheid via een contactformulier zijn of haar verhaal te vertellen. Het was de eerste keer dat de Kinderombudsman gebruik maakte van een dergelijk meldpunt.

Het leverde veel meldingen op, die na sluiting van het meldpunt zijn geanalyseerd. De Kinderombudsman heeft met een groot aantal personen en instanties contact opgenomen voor meer informatie, onder meer met diverse professionals, de Inspectie van het Onderwijs en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het rapport verschijnt in het tweede kwartaal van 2013.

2.4

Advies adolescentenstrafrecht

De Kinderombudsman heeft in februari advies uitgebracht aan staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie over de voorgenomen wetswijziging voor het adolescentenstrafrecht. De Kinderombudsman is kritisch over de verhoging van de maximale jeugddetentie van twee naar vier jaar, omdat dit niet strookt met de intentie van het Kinderrechtenverdrag om vrijheidsbeneming voor kinderen als uiterste maatregel en voor een zo kort mogelijke duur te hanteren.

Over dit advies heeft de Kinderombudsman gesproken met experts uit de wetenschap en het jeugdstrafrecht, met pedagogisch medewerkers, gedragswetenschappers die in Justitiële Jeugdinrichtingen werken en met jongeren in deze inrichtingen. Het wetsvoorstel is aangepast aan het nieuwe regeerakkoord en de maximumstraf voor minderjarigen is twee jaar gebleven.

2.5

Vreemdelingenkinderen

In 2012 is veel te doen geweest over de positie van vreemdelingenkinderen. Het ging hierbij onder meer over de status van vreemdelingenkinderen die zonder vergunning al lang in Nederland verblijven en over alleenstaande minderjarige asielzoekers.

Sinds de oprichting van het instituut ontvangt de Kinderombudsman veel klachten die te maken hebben met deze onderwerpen. Hij maakt zich door de kwetsbare positie van vreemdelingenkinderen op een aantal punten erge zorgen. Daarom heeft hij in 2012 op verschillende momenten en manieren van zich laten horen over dit onderwerp.

2.5.1 Rapport 'Wachten op je toekomst'

In februari 2012 bracht de Kinderombudsman het rapport 'Wachten op je toekomst' over de toekomst van vreemdelingenkinderen in de asielpcedure uit. Vreemdelingenkinderen lopen psychische schade op door de lange procedures en de onzekerheid over hun verblijf in Nederland. In de asielpcedures is geen aandacht voor de positie van kinderen die meeliften met hun ouders, terwijl hun belangen wezenlijk anders kunnen zijn. Kinderen van vreemdelingen nemen - veel meer dan hun ouders - deel aan de samenleving en wortelen daarin. Het is dan ook niet vanzelfsprekend om kinderen als aanhangsel van hun ouders te beschouwen en hun belangen niet afzonderlijk te wegen. Er hoeft geen aparte asielpcedure voor kinderen te komen, maar hun belangen moeten apart worden bekeken.

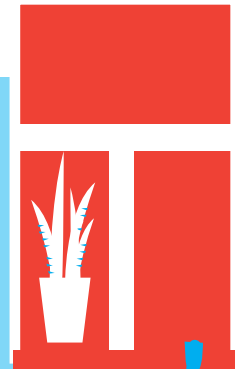
De Kinderombudsman heeft de minister van Immigratie, Integratie en Asiel een aantal aanbevelingen gedaan. Zo adviseerde hij om te onderzoeken hoe kinderrechtvaardigen kunnen meewerken aan het borgen van de positie van kinderen in de asielpcedure. Ook adviseerde hij om in de beschikkingen van de immigratie en Naturalisatiedienst expliciet en transparant het deskundigenoordeel op te nemen. Die deskundigen geven een individuele en onafhankelijke beoordeling van het welzijn van de kinderen, inclusief schade en mate van worteling. Hiervoor moet een apart meetinstrument komen. De uitkomst moet meetellen in de verblijfsvergunningprocedure. Op die manier wordt recht gedaan aan de kinderrechten.

Als een gezin of alleenstaande minderjarige vreemdeling niet in Nederland kan blijven, moet zo snel mogelijk gewerkt worden aan een zorgvuldige terugkeer. Een groot deel van de verantwoordelijkheid ligt hiervoor bij de ouders, maar ook de overheid heeft hierin een belangrijke taak.

Een onafhankelijk oordeel van een deskundige over het welzijn van de kinderen en hun belangen kan een positief effect hebben op de bereidheid van de ouders om terug te keren naar hun land van herkomst. De belangen van het kind dienen immers voorop te staan, ook als dit terugkeer betekent. De Kinderombudsman vindt ook dat informatie over het aantal vreemdelingskinderen in Nederland, hun gemiddelde verblijfsduur en hun welzijn goed in beeld gebracht moet worden. In het huidige systeem is dit niet zo. Hierdoor is het onduidelijk om hoeveel kinderen het gaat en hoe het met hen gaat.

De Tweede Kamer heeft eind 2012 het kinderpardon aangenomen. Hierin is geregeld dat alle kinderen die langer dan vijf jaar in de asielprocedure zitten en voldoen aan de gestelde voorwaarden een verblijfsvergunning krijgen. De Kinderombudsman is uiteraard heel blij voor deze kinderen, maar hij vindt wel dat er een structurele oplossing moet komen voor de asielprocedure, zodat kinderen niet meer lang in onzekerheid hoeven te wachten.

Aziz | Aziz belt ons op. Hij woont samen met zijn ouders, broers en zus in een asielzoekerscentrum (AZC). Nu hebben ze te horen gekregen dat ze moeten verhuizen naar een ander AZC, maar daar is geen school. Hij heeft gehoord dat er allemaal problemen zijn en dat de kinderen daar thuis zitten. De ombudswerker neemt contact op met het AZC waar Aziz naar toe moet verhuizen. Een medewerker legt uit dat er inderdaad problemen zijn geweest met de schoolgang van kinderen, maar dat daar inmiddels een oplossing voor gevonden is en dat alle kinderen uit het AZC naar school kunnen. Aziz vindt het fijn om dat te horen. Hij vindt het nog steeds niet leuk dat hij moet verhuizen, maar is blij dat hij straks in ieder geval weer gewoon naar school kan.

Maria heeft eindelijk een toekomst

Maria uit Armenië werkte mee aan de campagne voor de Kinderombudsman. Met veel plezier, ook al dreigde op dat moment uitzetting voor haar en haar familie. Inmiddels weet ze dat ze in Nederland mag blijven en is haar leven radicaal veranderd.

Met haar ouders, broer en twee zusjes leefde Maria negen jaar in onzekerheid. Als Armeense vluchtelingen in Nederland kreeg het gezin maar geen duidelijkheid over hun status. “We hadden ons twee keer op terugkeer moeten voorbereiden”, vertelt Maria. “De eerste keer had ik al uitgebreid afscheid genomen op school en we waren helemaal voorbereid.” Sinds een paar maanden weet ze dat ze in Nederland mag blijven. “Net toen we weer dachten dat we terug moesten, belde onze advocaat. Hij vertelde dat we mochten blijven. Ik dacht echt dat ik droomde toen ik hem aan de telefoon had. We hebben daarna uren gehuild. Nu, een paar maanden later, geloof ik soms nog steeds niet dat we mogen blijven.”

Achteraf zou zij waarschijnlijk dankzij het kinderpardon ook een verblijfsvergunning hebben gekregen. In ieder geval is Maria hun advocaat heel dankbaar voor zijn inspanningen.

Vervagen

De Armeense is helemaal geworteld in Nederland. Haar herinneringen aan Armenië vervagen. “Wij horen daar tot een groep die heel erg gediscrimineerd wordt en we zijn gevlucht toen het heel gevaarlijk werd voor mijn ouders. Mijn vader koos voor de veiligheid van zijn kinderen. We hebben ook geen contact met familie daar. Voor mij was het altijd heel pijnlijk als kinderen op school zeiden dat ze naar hun opa en oma gingen. Dat kon ik natuurlijk niet.” “Ik vind het zo fijn dat ik me nu op mijn toekomst hier kan richten. De zekerheid is er. Ik ben begonnen met de kappersopleiding, maar ik wil ook wel iets doen met muziek of iets met mensen helpen. Ik vind het zo fijn om naar school te gaan. Ook mijn broer en zusjes gaan met heel veel plezier naar school.

Maria was een van de hoofdrolspeelsters in de campagne van de Kinderombudsman. De filmpjes zijn te zien op het YouTube-kanaal van de Kinderombudsman. Daarnaast werkte ze mee aan het rapport 'Wachten op je toekomst'. Lees meer over dit rapport in hoofdstuk 2.

Ik begrijp het nooit als kinderen van mijn leeftijd zeggen dat ze geen zin in school hebben, ik ben altijd heel leergierig geweest.”

Stressvolle jaren

“De komende jaren wil ik zeker nog bij mijn ouders blijven wonen. We hebben samen zulke moeilijke en stressvolle jaren gehad. Wij werden als kinderen nog wel afgeleid, wij gingen elke dag naar school. Maar mijn vader en moeder zaten thuis en waren vaak bang. Ik kon me soms niet eens concentreren op school, omdat ik me zo'n zorgen maakte om mijn ouders. Dan fietste ik na school direct heel snel naar huis om te kijken hoe het met hen ging. Daarom wil ik vanaf nu ook samen met hen genieten.”

Het wachten voor Maria en haar familie is nog niet helemaal voorbij. “We zijn legaal, maar we wachten nu op onze identiteitspassen, zodat we ook gewoon verzekerd kunnen zijn voor zorg. Misschien dat mijn ouders dan ook betere hulp kunnen krijgen. En ik hoop ook dat we naar een iets groter huis kunnen. Het hoeft geen villa te zijn, maar het lijkt me heerlijk om een eigen plek te hebben. We slapen al jaren met zijn drieën op een kamer.”

Campagne

Maria deed met veel plezier mee aan de campagne van de Kinderombudsman. Via filmpjes op internet vroeg die aandacht voor de verschillende manieren waarop rechten van kinderen worden geschonden. “Ik vond het heel erg leuk en spannend om voor de camera te staan. Ik vond het ook interessant om te luisteren naar de verhalen van de andere kinderen.”

Het verhaal van Maria heeft zoveel indruk gemaakt dat voor de titel van het rapport over vreemdelingenkinderen een uitspraak van haar is gekozen: ‘Wachten op je toekomst’. Maria vertelde dat ze best wilde wachten op haar toekomst, maar niet haar hele leven.

“Ik geloof soms nog steeds niet dat we mogen blijven”

De Kinderombudsman concludeert in het rapport dat kinderen door jarenlange onzekerheid schade oplopen. “Daar ben ik het mee eens. Wachten is zo naar. Niemand vlucht zomaar, ik vind dat je goed naar iemands verhaal moet luisteren en binnen een jaar duidelijkheid moet geven. Wij weten nu dat we mogen blijven, maar we zijn die jaren van onzekerheid en wachten nog aan het verwerken. Die negen jaar gaan met je mee, ze vormen het verhaal dat bij je hoort.”

Om privacyredenen is de naam van het geïnterviewde meisje veranderd.

De Kinderombudsman: "Niet elk kind dat naar Nederland toe komt, kan hier blijven, maar elk kind heeft er wel recht op dat er zorgvuldig naar zijn situatie wordt gekeken en dat zijn belang wordt meegewogen in de beslissing".

2.5.2 Advies over beleid alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's)

De Kinderombudsman heeft op 10 juli 2012 een advies gestuurd aan minister Leers voor Immigratie, Integratie en Asiel over zijn herijking van het beleid over alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Minister Leers had om dit advies verzocht.

De Kinderombudsman heeft hierin een reactie gegeven op de uitwerking van dit beleid en een aantal aanbevelingen gedaan.

Minister Leers heeft in 2012 de Tweede Kamer geïnformeerd over een wijziging in het beleid voor minderjarige vreemdelingen. In het verleden mochten deze kinderen tot hun achttiende verjaardag door een zogenoemde AMV-vergunning in Nederland blijven. In de toekomst moeten ze echter zo snel mogelijk terug naar hun land van herkomst wanneer blijkt dat ze geen verblijfsvergunning krijgen.

De Kinderombudsman is het hiermee eens, omdat hij vindt dat het voor een kind beter is om zo snel mogelijk te weten of het wel of niet een toekomst heeft in Nederland. Dat voorkomt dat het kind hier gehecht raakt en dan later alsnog moet vertrekken. De Kinderombudsman plaatst hierbij wel een kanttekening. De overheid draagt een zware verantwoordelijkheid als ze besluit kinderen voor hun achttiende jaar terug te sturen naar een omgeving die in veel gevallen niet stabiel is. Daarom vindt de Kinderombudsman dat het in zo'n geval noodzakelijk is dat het kind in het land van herkomst adequate opvang heeft.

De aanwezigheid van ouders of andere familie daar betekent niet dat dan automatisch aan deze eis is voldaan. Als er geen familie aanwezig is, dan kunnen de kinderen worden opgevangen in tehuizen die door de Nederlandse overheid worden betaald.

De Kinderombudsman vindt dat de veiligheid van kinderen die naar zo'n opvanghuis gaan, moet worden gegarandeerd en hij raadt aan om bijvoorbeeld de Inspectie Jeugdzorg te betrekken bij het toezicht op deze tehuizen.

2.5.3 Onderzoek gezinshereniging

De Kinderombudsman is in 2012 begonnen met een vooronderzoek naar de manier waarop de Nederlandse overheid omgaat met aanvragen van kinderen die zich willen herenigen met hun ouders die in Nederland een asiilvergunning hebben gekregen. Uit de Kinderrechtenmonitor 2012 blijkt dat in sommige landen 90% van de aanvragen wordt afgewezen. Dit hoge percentage was voor de Kinderombudsman aanleiding om het beleid en de procedures voor deze nareizende minderjarigen te onderzoeken.

Medewerkers van de Kinderombudsman zijn op bezoek geweest in Kenia en Ethiopië, waar vooral veel Somalische kinderen hun aanvraag indienen. Deze kinderen komen op de Nederlandse ambassades om hun gezinsband met de ouder in Nederland aan te tonen.

Medewerkers van de Kinderombudsman hebben daar gesproken met medewerkers, die daar betrokken zijn bij de interviews met kinderen, zoals tolken en hoornmedewerkers. Ook hebben ze interviews met kinderen bijgewoond. Verder hebben ze gesproken met kinderen over hun ervaringen met deze procedure. Ook onderzoekt de Kinderombudsman de dossiers van deze kinderen bij de IND om meer inzicht te krijgen in hun achtergrond en de redenen voor de afwijzing.

De belangrijkste vraag voor de Kinderombudsman is of het beleid voor deze kinderen en de manier waarop hun aanvragen worden behandeld in lijn zijn met de rechten van het kind. Hij presenteert naar verwachting in het voorjaar van 2013 zijn conclusies en aanbevelingen, die hij vervolgens de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie gaat aanbieden.

2.6

Kindermishandeling

Kindermishandeling is een groot probleem in Nederland. Uit de Kinderrechtenmonitor 2012 blijkt dat jaarlijks naar schatting 118.000 kinderen worden mishandeld. Ook de uitkomsten van het onderzoek van de commissie Samson, waaruit blijkt dat veel kinderen in de jeugdzorg worden mishandeld en misbruikt, zijn ronduit schokkend te noemen. Ze laten zien dat er nog steeds een noodzaak is om de aanpak van kindermishandeling en seksueel geweld tegen kinderen aan te pakken.

De Kinderombudsman heeft er in 2011 en 2012 bij het kabinet en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) op aangedrongen beleid te maken voor een degelijke aanpak van kindermishandeling. Hij denkt hierbij onder meer aan de volgende maatregelen:

- Kindermishandeling kan worden voorkomen met preventieve maatregelen als een opvoedcursus over gewelddoos opvoeden voor alle nieuwe ouders en meer uitgebreide cursussen voor ouders die tot de risicogroepen behoren.

- Op kindermishandeling rust onterecht een taboe. Mensen vinden het moeilijk om kindermishandeling in hun directe omgeving te bespreken met elkaar of met hulpverleners. Daarom is het goed als omstanders worden aangemoedigd om gezamenlijk de verantwoordelijkheid te dragen voor een veilig klimaat voor kinderen. Kindermishandeling is een probleem van ons allemaal.
- De hulpverlening voor kindermishandeling is versnipperd. Veel instanties houden zich bezig met hulpverlening en onderzoek, maar te weinig daarvan hebben echt de regie. Gezinnen waar kindermishandeling is geconstateerd, hebben meervoudige effectieve hulp nodig. Zij zouden gebaat zijn bij hulpverlening volgens de principes van 'wraparoundcare': een multidisciplinair team – dat regionaal is georganiseerd – organiseert alle noodzakelijke hulp voor dit gezin.
- Er moet meer behandelcapaciteit komen voor mishandelde kinderen. Voor deze kinderen is nu te weinig gespecialiseerde hulp beschikbaar.

De minister van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Sport en Welzijn hebben op 28 november 2011 het Actieplan aanpak kindermishandeling 2012–2016 'Kinderen veilig' naar de Tweede Kamer gestuurd. Een voorstel hierin was dat een Taskforce kindermishandeling de uitvoering van het actieplan gaat monitoren. In 2012 is deze taskforce opgericht, die zich vooral gaat inzetten op het verbeteren van de praktijk door er onder meer voor te zorgen dat maatregelen op elkaar aansluiten, organisaties en professionals goed samenwerken en dat belemmeringen in de praktijk uit de weg worden geruimd.

De Kinderombudsman was nauw betrokken bij de oprichting van de taskforce. Hij heeft door gesprekken met de betrokken partijen een inhoudelijke bijdrage geleverd. Hij blijft de ontwikkelingen en de effectiviteit van de taskforce op de voet volgen en zal in gesprek blijven met de taskforce over de aanpak van kindermishandeling.

Viola | Viola belt. Haar ouders willen dat zij zich medisch laat onderzoeken, maar zij vindt dat er niets aan de hand is en wil dat niet. Ze wil niet vertellen waarom haar ouders het medische onderzoek willen. Ze geeft aan dat ze 13 jaar oud is en prima zelf kan bepalen wat er wel en niet gaat gebeuren. De ombudswerker heeft Viola advies gegeven en haar uitgelegd dat je vanaf je twaalfde zelf moet instemmen met een behandeling en dat de ouders dat dus niet zomaar voor haar kunnen beslissen. Dit is alleen anders als in acute situaties levensgevaar dreigt of als de ouders het wel willen en het uitblijven van behandeling ernstige gevolgen oplevert voor het kind.

2.7

Kind en internet

Internet is een domein waar kinderen zich thuis voelen en gemakkelijk bewegen, vaak veel meer dan hun ouders. De virtuele wereld biedt veel mogelijkheden, maar brengt ook veel gevaren met zich mee. Het gebruik van internet door kinderen roept een aantal vragen op. Worden kinderen voldoende beschermd tegen al het materiaal dat zij online kunnen tegenkomen, wat niet voor hen bedoeld is? En wat zou er gedaan kunnen worden om ook in deze omgeving kinderen beter te beschermen?

Om hier een antwoord op te vinden, heeft de Kinderombudsman in 2012 een expertmeeting gehouden met vertegenwoordigers van internetaanbieders, de overheid, ouderorganisaties, wetenschappers en andere deskundigen.

Medeorganisator was het NICAM, dat verantwoordelijk is voor de Kijkwijzer voor tv-programma's en films. De scheidslijn van de verantwoordelijkheden is niet gemakkelijk te trekken, zo bleek uit de expertmeeting. Want wie zorgt ervoor dat bijvoorbeeld gewelddadige filmpjes op internet niet bij kleine kinderen terecht komen: degene die het materiaal uploadt, de internetaanbieder, de website die dat mogelijk maakt of de ouders? De Kinderombudsman zal ook in 2013 de ontwikkelingen op dit gebied volgen.

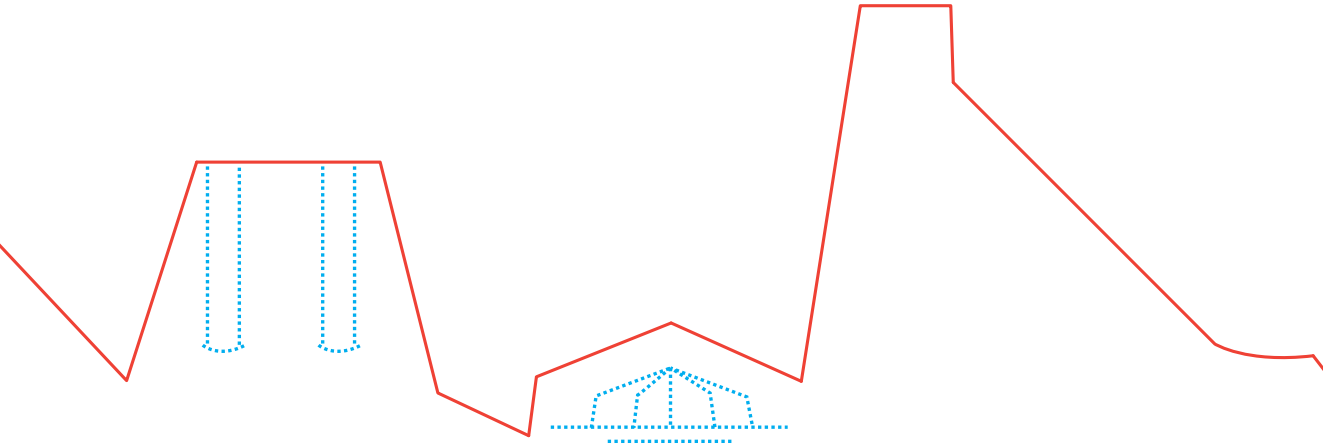
De Kinderombudsman:

"In gemiddeld elke schoolklas zit een kind dat mishandeld wordt. De overheid, maar ook de samenleving als geheel, heeft als taak kinderen te beschermen. Het taboe om elkaar hier op aan te spreken moet er af."

3

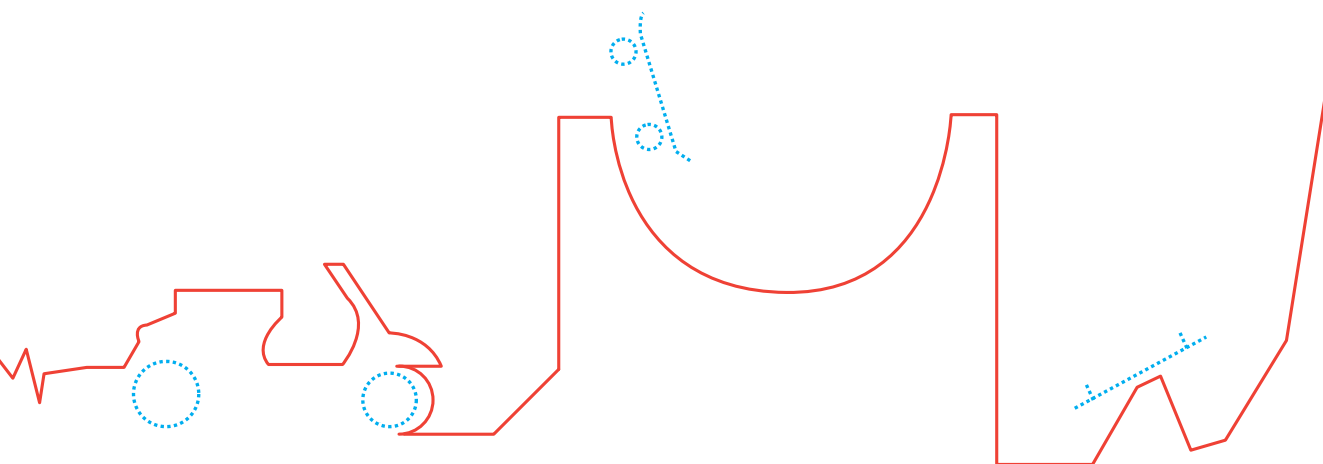
Kinderrechtenmonitor

De Kinderombudsman heeft in mei 2012 de eerste Nederlandse Kinderrechtenmonitor uitgebracht. Hierin beschrijft de Kinderombudsman hoe het er in Nederland voor staat met de kinderrechten. Deze monitor laat aan de hand van verschillende indicatoren zien hoe het gaat met kinderen die in Nederland opgroeien. Hiermee kan de Kinderombudsman meten of en hoe kinderrechten, zoals vastgelegd in het IVRK, in Nederland worden nageleefd. Daarbij is aandacht voor zowel positieve als negatieve ontwikkelingen en resultaten. De voortaan jaarlijks uit te brengen Kinderrechtenmonitor is in opdracht van de Kinderombudsman opgesteld door de Universiteit Leiden en het Sociaal en Cultureel Planbureau.

De Kinderrechtenmonitor geeft een uniek overzicht van talrijke Nederlandse onderzoeken waarin de naleving van kinderrechten direct dan wel indirect aan de orde komt. Dat levert een beeld op over de naleving van de bepalingen uit het IVRK. Uit de monitor blijkt dat ongeveer 85 procent van de kinderen zonder grote problemen opgroeit. Anderzijds heeft de Kinderombudsman bij een aantal groepen (kwetsbare) kinderen zorgen over (de dreiging van) schendingen van kinderrechten.

Het gaat hierbij om de positie van kinderen die worden mishandeld, minderjarige vreemdelingen, kinderen met een beperking en hun recht op ondersteuning bij het volgen van onderwijs, kinderen die in armoede leven en kinderen die in aanraking komen met politie en justitie.

De vijf belangrijkste aandachtspunten van de Kinderombudsman die politieke prioriteit nodig hebben zijn:

- Zorg voor meer preventie en betere behandeling van kindermishandeling.
- Respecteer de rechten van minderjarige vreemdelingen, bijvoorbeeld het recht om bij hun ouders op te groeien en het recht op een zo goed mogelijke gezondheid en ontwikkeling.
- Zorg dat kinderen met een beperking voldoende ondersteuning houden bij het volgen van onderwijs, ook in tijden van bezuinigingen.
- Beperk de (stijgende) hoge aantallen van kinderen in armoede.
- Respecteer de rechten van minderjarigen die in aanraking komen met justitie en politie.

De Kinderombudsman beseft dat het tijd vergt om de hardnekkige problemen structureel aan te pakken. Kleine interventies kunnen echter al veel resultaat opleveren. Het zit hem daarbij niet altijd in geld, maar vaak ook in houding, aandacht of verbeterde samenwerking.

Uiteindelijk zijn kinderen onze toekomst en hebben zij recht op een maximale inspanning van volwassenen om hun rechten te beschermen.

Voor de naleving van kinderrechten is het van belang dat er telkens weer aandacht is voor de vraag hoe kinderrechten bij de ontwikkeling van wetgeving en beleid een rol hebben gespeeld. Het verplicht stellen van een jongeren- en kindeffectrapportage bij wetsvoorstellen die invloed hebben op kinderen en jongeren kan daarbij helpen. Verder pleit de Kinderombudsman voor een jaarlijkse rapportage van het kabinet aan de Tweede Kamer over de inpassing van kinderrechten in wetgeving, beleid en uitvoering.

De Kinderombudsman gebruikt de uitkomsten van de Kinderrechtenmonitor om vast te stellen op welke onderwerpen hij zich de komende tijd gaat richten. Hij bespreekt de uitkomsten van de Kinderrechtenmonitor en zijn aanbevelingen daarin met de verschillende verantwoordelijke departementen. Het kabinet zal begin 2013 een reactie op de Kinderrechtenmonitor geven.

In 2013 brengt de Kinderombudsman de Kinderrechtenmonitor uit in samenwerking met de Universiteit Leiden en het Centraal Bureau voor de Statistiek. De Kinderrechtenmonitor is een product in ontwikkeling. In samenwerking met de departementen en het CBS zal er op meer indicatoren informatie in de monitor beschikbaar komen. Zo ontstaat een steeds vollediger beeld van de naleving van kinderrechten in Nederland.

Hoogleraar jeugdrecht Mariëlle Bruning werkt mee aan Kinderrechtenmonitor

De eerste Kinderrechtenmonitor in Nederland is er gekomen met hulp van haar. Inmiddels werkt hoogleraar jeugdrecht Mariëlle Bruning alweer mee aan monitor nummer twee. “Als die er is, kunnen we gaan vergelijken.”

Een hele klus is het, maar wel een klus waar Mariëlle Bruning met enthousiasme aan meewerkt. Het maken van de Kinderrechtenmonitor is een soort pionierswerk. Op verzoek van de Kinderombudsman en samen met het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft de hoogleraar jeugdrecht aan de universiteit van Leiden in 2012 meegewerkt aan het ontwikkelen van dit belangrijke meetinstrument. Zo weet de Kinderombudsman het ervoor staat met de naleving van kinderrechten in Nederland.

“We hebben natuurlijk eerst gekeken of er ergens in het buitenland al een soortgelijke monitor bestond”, vertelt Bruning. “Het is zonde als je het wiel opnieuw gaat uitvinden. We hebben alleen in Ierland iemand gevonden die de terreinen met de problemen had onderzocht. Maar de Kinderombudsman wil echt weten hoe het met alle kinderrechten is gesteld.”

Feiten en cijfers

En zo gaat Bruning met haar team aan de slag om alle mogelijke informatie te verzamelen over de stand van zaken in Nederland. “Het ingewikkelde is dat je feiten en cijfers over kinderen kunt verzamelen, maar dat je dan nog niet weet hoe het met hun rechten is gesteld. Veel data zeggen niets over mogelijke schendingen.

Stel je weet van hoeveel kinderen de ouders zijn gescheiden, wat weet je dan van de betrokkenheid van de kinderen bij een scheiding? Wordt een kind gehoord? Een ander voorbeeld: wat zeggen de cijfers over kinderen die onder toezicht zijn gesteld? Wordt er alles aan gedaan om pleeggezinnen te vinden voor kinderen in een instelling? Die aansporing staat in het kinderrechtenverdrag.”

De hoogleraar wijst erop dat de kinderrechten in het internationale verdrag ook vragen oproepen. “Ze zijn soms best vaag omschreven. Wat zeggen ze eigenlijk? Daar zijn wetenschappers nu proefschriften over vol aan het schrijven.”

Nulmeting

Hoewel Bruning als wetenschapper voortdurend nadenkt over de manier waarop de Kinderrechtenmonitor nog beter vorm en inhoud kan krijgen, kijkt ze vooral blij terug op de eerste monitor in 2012.

“Ik heb er een heel tevreden gevoel over. Je bent aan de slag met en voor de praktijk. We hebben rapporten en feiten die voorheen versnipperd en verspreid waren bij elkaar gebracht. Er was ook veel aandacht voor de presentatie.”

“De eerste monitor is een soort nulmeting, we werken nu hard aan de tweede. Als die er is, kunnen we gaan vergelijken. We moeten nu wel weer op zoek naar goede, het liefst nog veelzeggende, data.

Niet alle onderzoeken worden jaarlijks uitgevoerd. En we hebben nu ook de departementen om gegevens gevraagd.”

Bruning weet nu al dat de tweede monitor voor een deel zal verschillen van de eerste omdat de levens van veel kinderen in Nederland veranderen.

“Het kinderpardon bijvoorbeeld heeft het leven van veel minderjarige vreemdelingen compleet veranderd. Maar met de economische crisis moeten we voldoende oog blijven houden voor al die kinderen die in armoede opgroeien.”

Betutteling

Meer aandacht voor communicatie met de kinderen zelf is een belangrijke professionele drijfveer van Bruning. Ook buiten de universiteit zoekt ze aandacht voor haar werk. “Ik probeer de bekendheid van kinderrechten te vergroten en te benadrukken wat er beter kan. Wetenschap en lobby komen dan samen. Het is zo belangrijk, ook voor de Kinderombudsman, om met minderjarigen in debat te blijven en te discussiëren.

We zijn nog te snel geneigd in paternalisme te vervallen. Dan zegt bijvoorbeeld een rechter bij een echtscheidingszaak dat hij het kind niet gaat horen omdat dat vast belastend is voor het kind.

Maar waarom vragen we niet aan een kind zelf of het gehoord wil worden? Een kind kan dan zelf aangeven of het te belastend is.”

Bruning is blij met de toegenomen aandacht voor kinderrechten. “Ik heb destijds voor jeugdrecht gekozen omdat het om een kwetsbare groep gaat die moeite heeft om op te komen voor de eigen rechten. Je kunt het in dit vakgebied ook niet alleen als jurist, je hebt andere disciplines nodig zoals psychologen. Ik vind het een heel menselijk deel van het recht en dat spreekt mij aan.

Haar vakgebied wordt steeds populairder, signaleert de hoogleraar. “Een paar jaar geleden hadden we één keuzevak, maar nu kan ik met mijn collega's steeds meer vakken aanbieden. Dit collegejaar bieden we ook voor het eerst een master jeugdrecht aan. Daar moesten de studenten echt voor solliciteren, wij konden dus selecteren. Het leuke is dat deze studenten nu ook meewerken aan de volgende Kinderrechtenmonitor.”

“Je bent aan de slag met en voor de praktijk”

Mariëlle Bruning werkte mee aan de eerste Kinderrechtenmonitor die in mei verscheen. Lees meer over de Kinderrechtenmonitor op blz

4 Communicatie

4.1

Website

De website van de Kinderombudsman (www.dekinderombudsman.nl) is opgedeeld in drie delen. Een voor kinderen, een voor jongeren en een deel voor volwassenen. Via de website kunnen mensen informatie vinden over de Kinderombudsman, maar ook gemakkelijk in contact komen en een vraag stellen of klacht indienen.

4.2

Meldpunt

In 2012 is voor het eerst gebruik gemaakt van een digitaal tijdelijk meldpunt als hulpmiddel bij een onderzoek. In dit geval ging het om het onderzoek naar het recht op onderwijs. Iedereen kon met een formulier op de website zijn verhaal vertellen. Het was een groot succes en heeft veel respons opgeleverd. De Kinderombudsman gaat dit middel zeker vaker gebruiken in zijn onderzoeken.

4.3

Social media

In dit digitale tijdperk kan communicatie via social media niet meer ontbreken in het communicatiepalet. De Kinderombudsman maakt daarom gebruik van Facebook en Twitter. Vooral het aantal volgers en interacties op twitter is in 2012 enorm toegenomen. De Kinderombudsman deelt op de social media zijn ervaringen en vraagt aandacht voor onderwerpen die te maken hebben met kinderrechten. De Kinderombudsman heeft ook een YouTube-kanaal. Hierop zijn filmpjes te zien die verschillende problemen rondom kinderrechten aankaarten.

4.4

Media

Ook in 2012 is de Kinderombudsman geregeld in de media verschenen over verschillende onderwerpen. Het uitbrengen van de eerste Kinderrechtenmonitor in mei heeft veel aandacht gekregen. Er verschenen interviews in kranten en de Kinderombudsman is geïnterviewd voor de radio en tv. In de zomer was de Kinderombudsman te gast in het programma *Spraakmakende Zaken* over het thema *Kindermishandeling*. Hij zat hier aan tafel met twee slachtoffers van kindermishandeling en een expert op het gebied van de aanpak van kindermishandeling. De Kinderombudsman gaf zijn visie op een verbeterde aanpak van het kindermishandelingsprobleem in Nederland.

Ook het openen van het meldpunt Onderwijs kreeg veel aandacht in de media. Zowel media die zich richten op kinderen als volwassenen besteedden aandacht aan het meldpunt. De grote media-aandacht resulteerde in een zeer geslaagde start van het onderzoek.

Gedurende het jaar zijn er verder in verschillende landelijke en regionale dagbladen en enkele vakbladen interviews met de Kinderombudsman verschenen over verschillende onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn het onderzoek naar de bijzondere curator en de bemiddeling die aan het eind van het jaar plaatsvond over de dreigende uithuisplaatsing van een jongen die geen onderwijs volgde. Rondom de dag van de kinderrechten op 20 november heeft de Kinderombudsman interviews gegeven over kinderrechten.

Zoë | zoë wordt geboren uit twee ouders met een verstandelijke beperking. Op de dag van haar geboorte wordt Zoë uit huis geplaatst, omdat jeugdzorg denkt dat de ouders de opvoeding niet aankunnen. Naderhand krijgen de ouders toch de kans om te proberen Zoë op te voeden. Ze gaan samen met Zoë in een speciale instelling wonen. Die instelling kan in kaart brengen wat de opvoedvaardigheden van de ouders zijn. En welke hulp ze nodig hebben om goede opvoeders te worden. De conclusie kan uiteindelijk ook zijn dat de ouders het niet kunnen en dan zal Zoë weer uit huis geplaatst worden. Het lijkt een mooie kans voor ouders en kind, maar er is één probleem: de financiering van de plaats. Vader en moeder krijgen wel vergoeding op grond van de AWBZ, maar die is niet genoeg om de plaats te bekostigen. En voor het kind is er geen vergoeding: het komt niet in aanmerking voor AWBZ en ook niet voor een jeugdzorgindicatie.

De Kinderombudsman vraagt uiteindelijk alle partijen om de tafel en gezamenlijk komen ze tot een praktische oplossing. De financiering lijkt uiteindelijk uit aparte geldpotjes alsnog geregeld te kunnen worden. Dat is natuurlijk heel fijn voor Zoë. De Kinderombudsman is blij dat iedereen heeft willen meedenken over een oplossing, maar er zijn meer kinderen zoals Zoë en daar moet ook een oplossing voor komen. De Kinderombudsman legt dat voor aan het ministerie van VWS. Een rapport daarover wordt in 2013 verwacht.

5

Bedrijfsvoering

5.1

Financiën

Vastgestelde begroting	1.500.000 euro
Realisatie	1.439.949 euro

5.2

Personeel

In 2012 werkten gemiddeld 6,9 fte bij de Kinderombudsman. Voor verschillende projecten en een zwangerschapsvervangende zijn mensen extern ingehuurd. Het ziekteverzuim was 20,9 procent. Dit hoge percentage is voornamelijk te wijten aan het kleine team en het volledig uitvallen van een van de medewerkers. Het ziekteverzuim heeft de aandacht van het management.

5.3

Bereikbaarheid

De Kinderombudsman staat open voor vragen, klachten en meldingen van iedereen die vindt dat er kinderrechten worden geschonden. Het bureau is telefonisch bereikbaar via een algemeen gratis nummer. Daarnaast kunnen mensen contact opnemen via het contactformulier op de website en via e-mail.

Bijlagen

Externe contacten

De Kinderombudsman heeft in 2012 veel partijen gesproken die te maken hebben met kinderen en kinderrechten. Zo stonden uiteraard bezoeken aan verschillende bewindspersonen en bestuurders op het programma. Ook onderhoudt de Kinderombudsman contacten met een zeer breed netwerk van partijen die zich bezig houden met kinderrechten en kinderen.

Bezoeken aan kinderen en jongeren

De Kinderombudsman is in 2012 regelmatig in gesprek gegaan met kinderen en jongeren. Hieronder wordt een aantal bezoeken uitgelicht.

Bezoek aan gesloten jeugdzorginstelling 'de Hoenderloogroep'

Op 12 januari bracht de Kinderombudsman een bezoek aan de Hoenderloogroep, een instelling voor gesloten jeugdzorg in Hoenderloo. Hij sprak hier met jongeren, begeleiders en de directie. Het onderwerp van de gesprekken was de stelselwijziging jeugd. De Kinderombudsman was erg benieuwd wat de jongeren daar van vonden.

De Kinderombudsman leest voor op OBS 'De Hietweide'

Op 18 januari heeft de Kinderombudsman in het kader van het voorleesontbijt voorgelezen op openbare basisschool 'De Hietweide' in Twello. Hij las voor aan de kinderen van groep 5 t/m 8. Na de voorleessessie konden de kinderen vragen stellen aan de Kinderombudsman.

De Bodde

De Kinderombudsman bracht op 19 januari een bezoek aan De Bodde, een school voor speciaal onderwijs in Tilburg. Hij sprak onder meer met de leerlingenraad over de invoering van passend onderwijs en de bezuinigingen.

Schiedamse kinderen in gesprek met KOM

Woensdag 29 augustus ontmoette de Kinderombudsman op het Binnenhof in Den Haag 20 basisschoolleerlingen uit Schiedam.

De Kinderombudsman nam een enquête in ontvangst, waaruit blijkt dat de schoolkinderen armoede een belangrijk onderwerp op de politieke agenda vinden tijdens de Tweede Kamer verkiezingen. Daarna gingen de leerlingen in gesprek met Tweede Kamerleden. De kinderen voelden de politici stevig aan de tand over de actuele situatie rondom kinderrechten in Nederland. De interviews met volksvertegenwoordigers van de grootste politieke partijen maakten deel uit van een project rondom de Tweede Kamerverkiezingen, georganiseerd door Stichting Kik'r. Ook veiligheid, jeugdzorg en onderwijs verdienen volgens de kinderen aandacht van de politiek.

Opening KinderrechtenTop

De Kinderombudsman was dinsdag 20 november aanwezig bij de lancering van de KinderrechtenTop in het Verzetsmuseum in Gouda. De KinderrechtenTop is een interactieve stemshow, waarin kinderen kennismaken met het Kinderrechtenverdrag en dilemma's rondom kinderrechten. De leerlingen van groep 8 van de Casimirschool in Gouda lieten op deze internationale dag voor de rechten van het kind zien hoe de interactieve stemshow werkt en gingen met elkaar in discussie over zaken als kindarbeid, kindsoldaten en privacy.

Lezingen en speeches

De Kinderombudsman heeft in de loop van het jaar speeches en lezingen gegeven als gastspreker op verschillende evenementen.

- Kinderombudsman is spreker bij talkshow Amnesty International 11 februari
- Kinderombudsman geeft presentatie Radboud Universiteit Nijmegen 12 maart
- Kinderombudsman geeft lezing voor de vereniging van familierecht advocaten 20 maart
- Kinderombudsman spreker op congres 'scheiding en kinderen' 22 maart
- Kinderombudsman spreker onderwijsconferentie 'Kinderrechten basis voor Burgerschap' 29 maart
- Presentatie aan ambassades in het kader van UPR Review van de VN mensenrechtenraad 19 april
- Kinderombudsman spreker op congres 'verhoging van de duur rechtsdetentie', Kinder- en jongerenrechtswinkel. 14 mei
- Presentatie Kinderrechtenmonitor aan leden Magenta overleg, Ministerie van VWS 30 mei
- Kinderombudsman spreker bij bijeenkomst 'seksueel misbruik bij kinderen met een verstandelijke of meervoudige beperking binnen de Jeugdzorg', van William Schrikker Groep & MEE Nederland 4 juni
- Lezing Kinderrechtenmonitor Hogeschool Utrecht 7 juni
- Kinderombudsman verricht officiële opening minoropleiding kindermishandeling, Universiteit Leiden 4 september
- Kinderombudsman gastspreker op conferentie New@Home 26 september
- Spreker bij afronding project 'regionale aanpak kindermishandeling', Nederlands Jeugd Instituut. 27 september
- Kinderombudsman spreker op congres 'Omringd door zorg, toch niet veilig', Commissie Samson 11 oktober
- Kinderombudsman keynote speaker op congres 'kinderen in de opvang' van de Federatie Opvang 29 oktober
- Kinderombudsman opent symposium meldcode en huiselijk geweld 6 november
- Toespraak Kinderombudsman ter gelegenheid van de internationale dag voor de Rechten van het Kind, Verzetsmuseum Zuid- Holland 20 november
- Kinderombudsman is spreker bij St. Gerlach gesprekken over decentralisatie jeugdzorg. 12 december

Colofon

Grafisch ontwerp en illustraties
I DON'T BUY IT (www.idontbuyit.biz)

Tekstbehandeling
Sylvia Roes Communicatie (www.sylviaroescommunicatie.nl)

Interviews
Margit Kranenburg

Druk
VijfKeerBlauw (www.vijfkeerblauw.nl)

de Kinderombudsman
Postbus 93122
2509 AC Den Haag
0800 - 876 54 32
info@dekinderombudsman.nl
www.dekinderombudsman.nl

U
HOORT
NOG
VAN
WIJ

JAARVERSLAG 2012
de Kinderombudsman